

promoting sCHOol environments
InClusivE of diversity based on SOGI

Școli sigure pentru elevii LGBT:

1. Ghid pentru școli

Aprilie, 2020

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Parteneri

KMOP Centrul de Acțiune și Inovare Socială - Grecia

Colour Youth Atena, Comunitate pentru tineri LGBTQ - Grecia

Bilitis Resource Center Foundation - Bulgaria

Lithuanian Gay League Association - Lituania

Asociația ACCEPT - România

Editori

Spyros Boviatsis, Colour Youth, Grecia

Thanasis Theofilopoulos, Colour Youth, Grecia

Autori

Monika Pisankaneva, Bilitis, Bulgaria

Philippos Paganis, Colour Youth, Grecia

Contribuitori

David Rama, KMOP, Grecia

Eglė Kuktoraitė, LGL, Lituania

Theodora Ion-Rotaru, ACCEPT, România

Aprilie 2020

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Suștinerea acordată de Comisia Europeană pentru realizarea acestui material nu echivalează cu o aprobare a conținutului, acesta reprezentând doar opiniile autorilor. Comisia Europeană nu acceptă nicio responsabilitate pentru utilizarea informațiilor din conținutul acestui material.

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Suștinerea acordată de Comisia Europeană pentru realizarea acestui material nu echivalează cu o aprobare a conținutului, acesta reprezentând doar opiniile autorilor. Comisia Europeană nu acceptă nicio responsabilitate pentru utilizarea informațiilor din conținutul acestui material.

Cuprins

Transformarea școlilor în spații sigure pentru elevii LGBTQI+:	0
1. Ghidul pentru școli	0
1. Despre Proiectul CHOICE	5
2. De ce este necesar acest Ghid? Rezultatele Studiilor realizate în cadrul Proiectului CHOICE	6
2.1 Rezultatele studiului în Grecia	6
2.2 Rezultatele studiului în Bulgaria	7
2.3 Rezultatele studiului în Lituania	9
2.4 Rezultatele studiului în România	9
3. Ce se poate face pentru îmbunătățirea situației? Teoria schimbării propusă de noi	13
4. Contextul politicilor anti-bullying	16
5. Recomandări de Politici anti-bullying Cum se pot transforma școlile în medii sigure și incluzive pentru elevii LGBTQI+	18
6. Măsuri practice pentru transformarea școlilor în spații sigure pentru elevii LGBTQI+	21
6.1 Etapa 1: Implicarea	21
6.2 Etapa 2: Acțiuni concrete	22
7. Cele patru etape de implementare a politicilor de promovare a diversității	25
7.1 Acțiunile individuale ale profesorilor	Error! Bookmark not defined.
7.2 Acțiunile directorilor școlilor	Error! Bookmark not defined.
7.3 Acțiunile la nivelul întregului personal al școlii	Error! Bookmark not defined.
7.4 Acțiunile elevilor	Error! Bookmark not defined.
8. Recomandări practice	26
9. Strategii și activități pentru un mediu școlar incluziv, politici școlare anti-bullying și activități sportive în școli	31
10. Adoptarea sau îmbunătățirea politicilor anti-bullying din școli	35
11. Facilitarea cerințelor elevilor LGBTQI+: Probleme care pot apărea în viața școlară de zi cu zi	37
11.1 Declararea apartenenței LGBTQI++ și Confidențialitatea elevilor LGBTQI+	37
11.2 Lipsa de susținere din partea părinților	Error! Bookmark not defined.

11.3	Relațiile dintre elevi	39
11.4	Elevii transgender și elevii neconformi din punct de vedere al genului	39
11.5	Documentele.....	39
11.6	Folosirea numelor și pronumelor.....	Error! Bookmark not defined.
11.7	Îmbrăcămintea	Error! Bookmark not defined.
11.8	Zone separate pe sexe	Error! Bookmark not defined.
11.9	Participarea la orele de sport și la activitățile fizice	42
11.10	Famiiliile LGBTQI+	44
12.	Reacțiile la criticile negative	46
	Referințe	49
	ANEXE.....	54
	ANEXA 1: Model de Politică anti-bullying	54
	ANEXA 2: Model de formular pentru înregistrarea incidentelor de bullying	58
	ANEXA 3: Lista de verificare pentru revizuirea anuală a conținutului Politicii anti-bullying și a implementării acesteia	62
	ANEXA 4: GLOSAR	65
	67

1. Despre Proiectul CHOICE

CHOICE este o inițiativă europeană – continuare a Hombat.eu – care are ca scop promovarea unui mediu școlar incluziv și combaterea intoleranței motivate de identitatea de gen, expresia de gen, orientarea sexuală și/sau caracteristicile sexuale, în Grecia, Bulgaria, Lituania și România.

Inițiativa CHOICE se desfășoară și prin intermediul platformei online LiveWithoutBullying¹ în cadrul căreia o serie de experți oferă consiliere atât copiilor și tinerilor victime ale fenomenului de bullying, cât și părinților și profesorilor.

Acest Ghid privind Politică Anti-Bullying va ajuta școlile din Grecia, Bulgaria, Lituania și România să devină locuri mai sigure și incluzive, astfel încât toți elevii, indiferent de orientare sexuală sau gen, să fie membri egali și respectați ai comunității școlare. Studiile au demonstrat că școlile care promovează politici incluzive, de susținere a elevilor, au rate mai mici de abandon școlar și rezultate școlare mai bune.

Ghidul a fost conceput în baza rezultatelor studiilor efectuate în țările participante, care au analizat politicile și practicile existente de promovare a diversității și prevenire/combateră a bullying-ului în școli și au colectat date de la principalele părți implicate în mediul școlar: elevi, profesori și părinți. Raportul studiului poate fi accesat pe site-ul dedicat acestui proiect²

Pentru realizarea Ghidului, partenerii din proiect au analizat și alte politici și ghiduri concepute de organizații Internaționale (IGLYO), guverne (guvernul irlandez) și ONG-uri (Gale) pentru transformarea școlilor în spații incluzive pentru persoanele LGBTQI+ și combaterea bullying-ului anti- LGBTQI+.

¹ livewithoutbullying.com

² <https://www.itsyourchoice.eu/index.php/library>

2. De ce este necesar acest Ghid?

Rezultatele Studiilor realizate în cadrul Proiectului CHOICE

Studiile realizate la nivel național în școlile din Grecia (Iliopoulou et al., 2020) Bulgaria (Dragoeva et al., 2020), Lituania (LGL, 2019) și România (Costache, I., 2016) în ultimii 5 ani au demonstrat existența unui nivel ridicat de bullying motivat de homofobie și transfobie. Peste 80% din elevii din toate aceste țări care se auto-identifică LGBTQI+ au declarat că remarcile homofobe și transfobe sunt foarte frecvente în școli, mai mult de 50% dintre aceștia declarând că uneori, profesorii sunt cei care fac astfel de remarci. Aproximativ o treime din elevii LGBTQI+ au declarat că au fost agresați fizic la școală din cauza presupunerilor privind genul, identitatea de gen sau orientarea lor sexuală. De foarte mult ori, profesorii și ceilalți membri ai personalului din școli nu iau niciun fel de măsuri. Este îngrijorător de asemenea și faptul că mai mult de jumătate din toți elevii LGBTQI+ care au participat la studiile naționale au declarat că nu au vorbit niciodată cu nimeni despre actele de bullying motivate de homofobie/transfobie cu care se confruntă în școli.

2.1 Rezultatele studiului din Grecia

În 2017, Colour Youth a realizat în Grecia un Studiu Național privind climatul în Școli. La studiu au participat 1963 de elevi care s-au auto-identificat LGBTQI+ (Iliopoulou et al., 2020). Principalele rezultate ale studiului au arătat o situație îngrijorătoare a elevilor LGBTQ în școli. Majoritatea elevilor au declarat că au auzit remarci sexiste (74,4%), homofobe (84,9%) și transfobe (74,4%) în școli. Au fost raportate în mod frecvent și incidente violente și acte de hărțuire: unul din trei elevi a fost hărțuit verbal într-un fel sau altul pe motiv de orientare sexuală (32%) sau identitate de gen (31,1%), în timp ce unul din doi elevi (50,3%) a fost hărțuit verbal într-un fel sau altul pe motiv de expresie de gen. Aproape unul din șapte elevi a fost supus unor acte de hărțuire și/sau violență fizică (14,6%) pe motiv de orientare sexuală, identitate de gen (12,6%) și/sau expresie de gen (19,3%). Chiar mai îngrijorătoare este constatarea conform căreia unul din trei elevi LGBTQI+ (33%) a fost hărțuit sexual.

Rezultatele studiului au subliniat de asemenea și importanța rolului profesorilor (și a profesioniștilor din mediul educațional în general). Elevii au declarat că, în marea lor majoritate, profesorii fie participă activ la crearea unui mediu ostil, fie nu intervin în caz de bullying sau hărțuire. Mai mult de

jumătate dintre elevi (58,1%) au declarat că au auzit remarci homofobe făcute de profesori și referiri cu conotații negative în timpul orelor la persoanele sau aspectele LGBTQI+ (54,4%). În cazul în care profesorii au asistat la acte de hărțuire, s-a intervenit doar o dată la fiecare trei cazuri de acest gen (34,3%). O treime (27,9%) din elevii care au fost agresați nu au sesizat școala în legătură cu cele întâmplate, iar dintre cei care au sesizat școlii evenimentele, 30,8% și, respectiv, 26,6% au declarat că măsurile luate de școli au fost foarte puțin eficiente și, respectiv, ineficace. Majoritatea (57,7%) elevilor care au participat la studiu au declarat că este foarte dificil să vorbești despre aspecte LGBTQI în școli și că nu se simt confortabil să discute astfel de aspecte cu profesorii (71,9%) sau cu conducerea școlii (83,1%).

Trebuie menționat că majoritatea școlilor (59,2%) au derulat campanii de conștientizare a problemei bullying-ului, dar doar 11,9% dintre campanii s-au referit în mod explicit la aspecte ce țin de identitatea de gen, orientarea sexuală sau expresia de gen. Această constatare subliniază necesitatea unor măsuri axate concret pe combaterea bullying-ului anti-LGBTQI+ în școli.

2.2 Rezultatele studiului în Bulgaria

Rezultatele studiului desfășurat în cadrul proiectului CHOICE în Bulgaria (Pisankaneva, M., Atanasova B. 2020. *CHOICE National report Bulgaria*) au demonstrat faptul că elevii LGBTQI+ se simt în general în nesiguranță la școală, din cauza problemelor legate de orientarea sexuală, identitatea de gen, expresia de gen și caracteristicile sexuale, impresia generală fiind aceea că nu se pot baza pe școală pentru ajutor. Majoritatea elevilor nu aveau la cunoștință existența unor politici naționale de combatere la bullying-ului anti-LGBTQI+, iar cei care au auzit de existența unor astfel de politici au fost de părere că acestea nu erau aplicate în mod eficient de către școli. Peste 75% din elevii participanți la studiu și auto-identificați LGBTQI+ au declarat că au făcut obiectul unor acte de bullying și/sau au fost agresați verbal pe motiv de identitate de gen, orientare sexuală și/sau caracteristici de gen. Procentul mare confirmă rezultatele unor studii mai cuprinzătoare desfășurate la nivel național ((Dragoeva et al., 2020) care au arătat că peste 80% din toți elevii LGBTQI+ sunt martorii discursului motivat de ură anti-LGBTQI+, în timp ce aproximativ o treime dintre ei sunt agresați fizic.

Elevii non-LGBTQI+ participanți la studiu au demonstrat un nivel mai redus de conștientizare a problemelor cu care se confruntă zilnic elevii LGBTQI+ în mediul școlar, dar, au fost în general de acord că discriminarea și relele tratamente aplicate grupurilor minoritare sunt frecvente în școli. Toți elevii, atât cei auto-identificați LGBTQI+ cât și cei auto-identificați non-LGBTQI+ au declarat că

În școli există într-o mare măsură discurs motivat de ură și bullying. Elevii au menționat foarte puține exemple de susținere oferită de școli, majoritatea acțiunilor fiind întreprinse individual, de profesori, sau de ONG-urile pentru tineri care au lucrat în parteneriat cu școlile.

Părinții care au participat în grupurile țintă și la chestionarul online s-au declarat mai îngrijorați de comportamentele agresive homofobe/transfobe și de actele de bullying din școli decât profesorii și alți membri ai personalului din școli, iar senzația generală a fost aceea că școlile nu iau destule măsuri împotriva acestor fenomene negative.

Pe de altă parte, profesorii și ceilalți membri ai personalului școlilor au demonstrat un nivel scăzut de conștientizare a bullying-ului anti-LGBTQI+ în școală și au manifestat tendința de a transfera responsabilitatea pentru astfel de incidente către familiile agresorilor. Cei mai mulți profesori au fost de acord că școlile fac tot ce pot pentru a rezolva problema. De asemenea, profesorii au considerat că toți elevii sunt tratați în mod egal în mediul școlar, indiferent de orientarea lor sexuală, identitatea de gen sau caracteristicile sexuale.

Rezultatele întâlnirilor cu grupurile țintă și ale chestionarului online au demonstrat că există foarte puțină colaborare între personalul din școli și părinți pentru soluționarea problemei bullying-ului, iar majoritatea școlilor sunt în general nepregătite pentru abordarea „aspectelor sensibile” care agravează problema. Aspectele legate de orientarea sexuală, identitatea de gen, expresia de gen și caracteristicile sexuale au fost percepute ca „aspecte sensibile”, care nu intră în sfera competențelor cadrelor didactice. Experiențele traumatizante reale cu care elevii LGBTQI+ se confruntă în școli au fost foarte puțin conștientizate. Unii profesori au făcut referire constant la minorități, referindu-se mai ales la romi și au făcut aluzii la faptul că acestora din urmă li se acordă drepturi „speciale” prin comparație cu ceilalți elevi.

Impactul masiv al mișcării împotriva identității de gen³, care s-a manifestat în Bulgaria în anul 2018, a fost resimțit în toate discuțiile. O parte din profesori și părinți au făcut comentarii referitoare la faptul că discuțiile despre gen și orientare sexuală nu ar trebui să aibă loc în școli, deoarece este

³ Mobilizări și campanii împotriva egalității de gen și sex, care au apărut la sfârșitul anilor '90 în mai multe țări europene și în alte țări (din America Latină), ale căror origini se trag din grupurile fundamentalist religioase. În Europa de Est, mișcarea împotriva identității de gen a devenit din ce în ce mai puternică după anul 2012.

vorba despre subiecte „periculoase”. Barierele vizibilității minorităților sexuale și de gen au fost clar stabilite în timpul discuțiilor, deși profesorii au declarat că acești elevi nu sunt tratați diferit.

2.3 Rezultatele studiului în Lituania

Rezultatele întâlnirilor cu grupurile țintă și ale chestionarului online arată clar că bullying-ul motivat de homofobie, bifobie și transfobie în școlile lituaniene reprezintă o problemă foarte frecventă (Kuktoraitė, E. 2020, *CHOICE National Report Lithuania*). Majoritatea elevilor, părinților și profesorilor au demonstrat cunoștințe foarte limitate de terminologie și cadru legal în Lituania. Majoritatea participanților în grupurile țintă și la chestionarul online nu au putut spune dacă există politici naționale specifice și planuri de acțiune privind combaterea bullying-ului motivat de homofobie, bifobie și transfobie sau dacă școlile au un plan anti-bullying. Prin urmare, în cazul în care astfel de planuri există, impactul lor este foarte limitat.

Profesorii care au participat la studiu au avut tendința de a minimaliza prezența fenomenului de bullying motivat de homofobie, bifobie și transfobie. Profesorii au declarat că nu este de datoria lor să discute despre problemele LGBT și să prevină bullying-ul motivat de orientarea sexuală sau identitatea de gen în școli. În unele cazuri, reticența profesorilor de a discuta aceste probleme la clasă poate avea efect negativ asupra stării de sănătate a elevilor (de exemplu, profesorii de biologie discută posibilitatea transmiterii HIV/SIDA în relațiile între persoane de același sex doar în cazul în care elevii pun întrebări în mod special în legătură cu acest subiect.)

În timp ce majoritatea elevilor care au participat la studiu au susținut că bullying-ul motivat de homofobie, bifobie și transfobie este o problemă foarte gravă în școlile lituaniene, problemă pe care profesorii nu o abordează în mod adecvat, părinții au pus la îndoială faptul că elevii ar trebui să-și exprime liber orientarea sexuală la școală. Fără sprijin din partea profesorilor și părinților, elevii tind să-și ascundă orientarea sexuală în școală. Această tendință s-a oglindit în spusele tuturor participanților la studiu, care au declarat că nu există elevi sau profesori LGBTQI+ declarați în școlile lor.

Este evident că absența elevilor și profesorilor declarați LGBT generează un impact negativ în cadrul comunității școlare. Cei mai mulți profesori și părinți consideră că, având în vedere că nu există elevi

declarați LGBT în școală, aceasta înseamnă că nu există nici probleme legate de bullying-ul motivat de homofobie, bifobie și transfobie.

Această constatare este foarte departe de adevăr. Atât rezultatele întâlnirilor cu grupurile țintă, cât și ale chestionarului online au relevat faptul că în școlile lituaniene predomină tendințele homofobe, bifobe și transfobe. Profesioniștii din școli nu știu să reacționeze corect la aceste incidente sau chiar contribuie la bullying-ul motivat de homofobie, bifobie și transfobie, iar elevii sunt lăsați să facă față acestei probleme fără sprijin din partea părinților sau a profesorilor.

Conștientizarea de către comunitățile școlare a problemelor existente este unul din cele mai importante obiective având în vedere situația actuală. Este esențial să se încurajeze un dialog deschis între elevi, profesori și părinți referitor la aspectele LGBT. Iar în timp ce guvernul lituanian rămâne în urmă în ceea ce privește sprijinul acordat în legătură cu această problemă, ONG-urilor și comunităților școlare le revine datoria de a face un prim pas către un mediu școlar incluziv pentru persoanele LGBT.

2.4. Rezultatele studiului în România

Constatările studiului desfășurat în România în cadrul proiectului CHOICE (Costache, I., 2020), arată că școlile din țară nu sunt nici pe departe spații sigure pentru elevii LGBT. Bullying-ul motivat de homofobie, bifobie și transfobie nu este deloc o raritate în mediul educațional românesc, iar școlile nu sunt echipate în mod adecvat pentru a face față acestei probleme. Profesorii și ceilalți profesioniști din domeniul educației dețin cunoștințe limitate referitoare la terminologia de specialitate și cadrul legal aplicabil în România în acest moment și nu reușesc să abordeze în mod adecvat cazurile de bullying motivate de homofobie.

În ciuda faptului că în școli există un mecanism formal de combatere a violenței, elevii LGBT nu se simt în siguranță. Motivul este inflexibilitatea acestui mecanism instituțional, care împiedică utilizarea efectivă a acestuia (comitetele există mai mult pe hârtie decât în realitate) și invizibilitatea elevilor LGBT în școli. Așa cum a observat și unul dintre elevii participanți la studiu, școala nu este interesată de genul, dorințele și sexualitatea elevilor, ci de atingerea anumitor standarde de performanță școlară. Agresiunile asupra elevilor sunt complet ignorate de conducerea școlilor. Incidentele de bullying sunt lăsate spre rezolvare consilierilor școlari sau părinților.

O propunere legislativă recent adoptată în 2019, a creat un cadru legal pentru prevenirea și combaterea bullying-ului, iar școlile trebuie să ia măsuri și să combată bullying-ul motivat de orientarea sexuală și identitatea de gen (Legea nr. 221/2019). Cea mai bună variantă de abordare a situației, testată și în acest studiu, este includerea profesorilor, elevilor și părinților în programe dedicate prevenirii bullying-ului motivat de orientarea sexuală și identitatea de gen și încurajarea unei implicări la nivel de comunitate. Așa cum au arătat discuțiile la nivel de grupuri țintă și rezultatele chestionarului online (Costache, I., 2020), mediul școlar se confruntă cu o lipsă de informații referitoare la orientarea sexuală și identitatea de gen și la actele de violență motivate de orientarea sexuală și identitatea de gen. Această lipsă de informații științifice și homofobia generalizată la nivelul societății din România au ca rezultat ignorarea persoanelor LGBT și a drepturilor acestora. Totuși, școlile ar trebui să fie spații în care elevii sunt expuși unor informații științifice valoroase și unor valori corespunzătoare cerințelor societății de azi, inclusiv empatie, respect și apreciere pentru diversitate, curiozitate și incluziune. Aceasta este o misiune cu care o parte dintre profesorii participanți la grupurile țintă au fost de acord, iar viitoarele programe de instruire ar trebui să pună în aplicare această abordare.

Rezultatele acestui studiu se bazează pe date colectate atât de la persoane nu cunosc comunitatea LGBTQI+, problema generală constatată a fost lipsa de cunoaștere și contact cu comunitatea LGBTQI+. Pe de altă parte, așa cum au arătat atât cercetarea documentară cât și chestionarul online, în România există și grupuri homofobe influente. Acestea monitorizează activitatea ONG-urilor care activează în domeniul drepturilor LGBT, reacționează, perturbă (încercând să blocheze) inițiativele acestora, punând în aplicare o varietate de tactici pentru descurajarea inițiativelor de sprijinire a comunității LGBTQI+. Această situație constituie un obstacol care nu trebuie, însă, să prevină acțiunile viitoare, ci să conducă la formarea viitoarelor strategii. Profesorii, părinții și elevii doresc să înțeleagă mai bine acest subiect, dar pentru ca acțiunile în acest sens să fie eficiente, agresiunile homofobe trebuie evitate și/sau contracarate.

Studiul arată că bullying-ul motivat de orientarea sexuală și identitatea de gen există în școlile din România. De asemenea, rezultatele indică și faptul că, deseori, adulții (profesorii) sunt cei care discriminează activ elevii LGBT. Școlile trebuie să fie pregătite pentru a face față acestor situații, asigurând în același timp respectarea prevederilor legale în vigoare, un alt domeniu în care este necesară mai multă conștientizare și programe de instruire.

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Sușinerea acordată de Comisia Europeană pentru realizarea acestui material nu echivalează cu o aprobare a conținutului, acesta reprezentând doar opiniile autorilor. Comisia Europeană nu acceptă nicio responsabilitate pentru utilizarea informațiilor din conținutul acestui material.

3. Ce se poate face pentru îmbunătățirea situației?

Teoria schimbării propusă de noi

Abordarea sugerată de noi se bazează pe următoarea teorie a schimbării:

- Școlile joacă un rol important în diseminarea normelor și valorilor ce reglementează acceptarea diversității și nediscriminării în societate. Pentru a transforma școlile în medii incluzive, în care diversitatea este acceptată, fără discriminare, prejudecăți și rele tratamente aplicate diferitelor grupuri minoritare, este necesară o abordare pe mai multe niveluri, respectiv schimbări simultane în programele școlare și în climatul școlar, educarea profesorilor și instruirea conducerii școlilor, parteneriate școală-familie-comunitate și cooperare din partea altor organizații (de exemplu, ONG-uri LGBTQI+).
- Prevenirea bullying-ului în școli necesită o abordare ce critică normele și se adresează prejudecăților și stereotipurilor care conduc la rele tratamente, hărțuire și chiar agresiune fizică împotriva unora dintre elevi. Prevenția necesită o abordare pe mai multe niveluri și crearea de structuri de asistență în școli care să coopereze atât cu victimele, cât și cu agresorii și să colaboreze cu furnizorii externi de servicii de asistență și cu părinții.
- Victimele bullying-ului anti-LGBTQI+ nu ar trebui privite ca fiind persoane individuale, aflate în afara unor grupuri identificabile, în special datorită faptului că acestea aparțin deseori unor grupuri vulnerabile (sau frecvent discriminate) social, respectiv romi, persoane cu dizabilități și membri ai minorităților naționale și/sau religioase.
- Strategiile nu trebuie să fie întotdeauna specific LGBTQI+ pentru a avea succes. Anumite abordări generale care sunt aplicabile tuturor elevilor pot ajuta la rezolvarea multor aspecte LGBTQI+.
- Regulamentele interne ale școlilor (politicile) joacă un rol semnificativ în reglementarea comportamentelor nedorite, atât timp cât sunt dezvoltate în conformitate cu politicile naționale de combatere a discriminării, recunosc nevoile grupurilor vulnerabile și sunt consolidate sistematic. Menționarea explicită a vulnerabilității anumitor grupuri în documentele de politică școlară este

recomandată, deoarece aceasta va ajuta la conștientizarea acestor aspecte de către elevi, profesori, conducerea școlii și părinți.

- Apărătorii drepturilor persoanelor LGBTQI+ pot fi o resursă umană de valoare pentru diseminarea informațiilor cu privire la nevoile reale ale elevilor LGBTQI+. Prin urmare, ar trebui încurajată și susținută colaborarea dintre școli și ONG-urile care promovează abordarea centrată pe drepturile omului în educație.
- Profesorii și membrii din conducerea școlilor care sunt LGBTQI+ pot juca un rol extrem de important. Politicile aplicate de școli ar trebui să creeze un mediu sigur pentru declararea apartenenței LGBTQI+ și pentru nediscriminarea cadrelor didactice și personalului LGBTQI+ din școli.
- Posibilitatea de a vorbi deschis și fără rușine cu privire la aspectele legate de orientarea sexuală, identitatea de gen, expresia de gen și caracteristicile sexuale este importantă pentru crearea unui mediu școlar incluziv pentru persoanele LGBTQI+. Chiar și atunci când nu există suficient spațiu dedicat acestor aspecte în programa școlară, profesorii și conducerea școlilor ar trebui să fie în măsură să discute aspectele LGBTQI+ în mod deschis, într-o manieră amabilă, respectuoasă și profesionistă, în toate contextele posibile din mediul educațional. Școlile ar trebui să creeze spații sigure pentru a introduce subiectul identităților LGBTQI+, într-un mod adecvat vârstei. Discuția pe această temă ar trebui să fie condusă de profesori sau consultanți externi bine pregătiți și care tratează cu sensibilitate acest subiect. Colaborarea cu organizațiile LGBTQI+ și alți experți în domeniu este recomandată cu tărie.
- Fiecare membru al personalului școlar ar trebui să fie instruit cum să reacționeze în cazurile de discurs motivat de ură și să încurajeze intoleranța la un astfel de cazuri în rândul elevilor. Prevenirea discursului motivat de ură este foarte importantă pentru prevenirea altor forme de hărțuire și bullying în școli. Discursul motivat de ură se referă la (conform majorității definițiilor) un discurs care poate promova sau incita la violență; nu este doar un limbaj abuziv. „Termenul «discurs de ură» va fi înțeles ca acoperind toate formele de exprimare care răspândesc, incită, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură bazate pe intoleranță, inclusiv: intoleranța exprimată de naționalismul agresiv și etnocentrismul, discriminarea și ostilitatea față de minorități, migranți și persoane de origine imigrantă”. (Consiliul European, 1997).

Bazându-se pe teoria schimbării expusă mai sus, partenerii din cadrul proiectului CHOICE au studiat recomandările de politici existente pentru crearea unor medii școlare sigure pentru elevii LGBTQI+ dezvoltate de organizații internaționale care funcționează în Europa sau de Ministerele educației din anumite țări UE. Secțiunile de mai jos prezintă:

- Contextul Politicilor anti-bullying;
- Recomandările de Politici anti-bullying pe baza analizelor comparative realizate asupra celor mai bune practici existente în domeniu;
- Măsurile practice de implementare a acestor Recomandări;
- Activitățile și instrumentele propuse pentru îmbunătățirea celor trei aspecte interconectate ale sistemului școlar care sunt de importanță critică pentru transformarea școlilor în spații sigure pentru elevii LGBTQI+: climatul școlar, politicile anti-bullying ale școlilor și activitățile sportive în școli.

4. Contextul politicilor anti-bullying

Contextul politicilor anti-bullying la care face referire acest Ghid include legislația și politicile UE cu privire la drepturile persoanelor LGBTQI+. Articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (obligatorie din punct de vedere juridic pentru Statele Membre UE, de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, 2009) prezintă un principiu de bază pentru măsurile legislative și politice ale Statelor Membre UE, de susținere a nediscriminării în funcție de o varietate de caracteristici, inclusiv genul și orientarea sexuală. Acest principiu se reflectă și în legislația Statelor Membre privind nediscriminarea. Alte documente strategice la nivelul UE care impun nediscriminarea și tratamentul egal al persoanelor LGBTQI+ sunt:

Recomandarea CM/Rec (2010) 5 a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei către Statele Membre cu privire la măsurile de combatere a discriminării pe motiv de orientare sexuală sau identitate de gen, adoptată la 31 martie 2010;

Orientările privind promovarea și protejarea respectării tuturor drepturilor omului în cazul persoanelor lesbiene, gay, bisexuale, transgender și intersexuale (LGBTQI+), adoptate de Consiliul Uniunii Europene în cadrul reuniunii sale din 24 iunie 2013;

Foaia de parcurs a Uniunii Europene împotriva homofobiei și discriminării pe motiv de orientare sexuală și identitate de gen, adoptată în data de 4 februarie 2014,

Lista de acțiuni a Comisiei Europene pentru promovarea egalității persoanelor LGBTQI+ din decembrie 2015.

În februarie 2019, Parlamentul European a adoptat un nou text privind Viitoarea Listă de acțiuni LGBTQI+ (2019-2024), recomandând, printre altele, implementarea unor programe de educație sexuală și relațională de foarte bună calitate și cuprinzătoare, care să ofere informații și să educe cu privire la sănătatea și drepturile sexuale și reproductive, într-un mod în care nimeni să nu se simtă judecat și care să asigure includerea persoanelor LGBTQI+. Drepturile LGBTQI+ reprezintă o prioritate importantă în programele Comisiei pentru orizontul de timp 2019-2024, cu accent deosebit pe domeniile în care aceste drepturi trebuie menținute: educație și sănătate.

Școlile joacă un rol important în formarea de atitudini informate cu privire la persoanele LGBTQI+, îmbunătățirea normelor sociale nediscriminatorii și consolidarea acceptării diversității în societate, incluzând diferite orientări sexuale și identități de gen. Acest ghid va ajuta școlile să abordeze aspecte precum:

Rata ridicată de bullying anti-LGBTQI+ în școli, adesea cu implicarea profesorilor,

- Impactul negativ asupra climatului școlar, care devine unul ostil diversității și descurajează discuțiile deschise pentru mulți elevi, nu numai pentru elevii LGBTQI+. Eșecul în implementarea politicilor anti-bullying existente la nivel național (dacă este cazul), demonstrând vulnerabilitatea specifică a unor grupuri de elevi și lipsa sprijinului acordat acestora.

Necesitatea instruirii profesorilor și implementarea unor programe de educație profesională, bazate pe abordarea centrată pe drepturile omului, ceea ce va spori gradul de conștientizare a problemelor cu care se confruntă persoanele LGBTQI+ în mediul școlar și va face ca profesorii și conducerea școlilor să fie mai bine pregătiți pentru a face față bullying-ului motivat de homofobie și transfobie, precum și bullying-ului în general.

5. Recomandări de Politici anti-bullying

Cum se pot transforma școlile în medii sigure și incluzive pentru elevii LGBTQI+

Organizația Internațională a tinerilor și elevilor persoane lesbiene, gay, bisexuale, transgender și queer (IGLYO) (în colaborare cu OBESU) a elaborat recomandări specifice privind conceperea unor politici pentru transformarea școlilor în medii incluzive și sigure pentru elevii LGBTQI+, în baza studiilor efectuate în mai multe țări UE. Următoarea secțiune prezintă principalele recomandări din raportul „Ghid pentru o educație incluzivă: orientare sexuală, identitate de gen și expresie de gen”, (IGLYO & OBESU, 2014).

Ghidul elaborat de IGLYO răspunde nevoilor identificate în sistemele educaționale din Europa, care trebuie să pună în aplicare politici și activități incluzive și să contribuie la reducerea ratei bullying-ului în școli, inclusiv a bullying-ului anti-LGBTQI+. Acest din urmă fenomen este perceput ca o încălcare a dreptului la educație și reprezintă un fenomen răspândit, care trebuie luat în serios de toate părțile interesate din sistemul de învățământ.

Principalele recomandări emise de IGLYO sunt următoarele:

Educația privind drepturile omului: Elevii din toată Europa ar trebui să primească o educație corespunzătoare în legătură cu toate drepturile lor fundamentale. Această componentă educațională este esențială pentru conștientizarea dreptului la egalitate și a dreptului de a nu fi discriminat și hărțuit. În unele programe naționale, materia educație civică sau cetățenească include deja educația privind drepturile omului.

Educația sexuală și relațională: Educația sexuală și relațională ar trebui să fie obligatorie și ar trebui să exploreze latura emoțională a sexului, pe lângă aspectele fizice. Orele ar trebui să se axeze și pe relații, nu doar pe funcția de reproducere și riscurile pentru sănătate.

Programele școlare și materialele didactice: Toate materialele didactice folosite în programa școlară ar trebui să includă și puncte de vedere al persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale, transsexuale și queer și să conțină materiale incluzive, dedicate tuturor elevilor, indiferent de

orientare sexuală sau identitate de gen; aceste materiale ar trebui să fie atât materiale generale, cât și, dacă este posibil, materiale specifice, care să trateze în mod special aspectele LGBTQ.

Politici anti-bullying & alte politici incluzive: Bullying-ul motivat de homofobie și transfobie ar trebui tratat la fel ca orice alt act de bullying motivat de identitatea persoanei agresate. Standardele minime IGLYO pentru combaterea bullying-ului motivat de homofobie și transfobie servesc ca punct de plecare pentru combaterea bullying-ului motivat de orientarea sexuală, identitatea de gen și expresia de gen. Standardele Minime ar trebui utilizate în paralel cu acest Ghid. Standardele minime IGLYO sunt prezentate în rezumat.

Acces la informații și suport: Există anumite domenii în care este important ca elevii să aibă acces atât la informații, cât și la suport pe aspecte privind orientarea sexuală, identitatea de gen și expresia de gen.

Un mediu sigur și incluziv: Școlile trebuie să fie spații sigure și incluzive pentru toți elevii. Bullying-ul sau discriminarea de orice fel, inclusiv homofobia și transfobia nu trebuie tolerate și trebuie să existe sancțiuni pentru cei care nu respectă siguranța tuturor elevilor în școli. Părinții și toți membrii comunității școlare ar trebui informați cu privire la siguranța în mediul educațional.

Vizibilitate și participare: Vizibilitatea și participarea înseamnă recunoașterea existenței persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale, transgender și queer și includerea acestora în societate. În școli, participarea se realizează prin asigurarea faptului că persoanele cu diverse orientări sexuale și identități de gen sunt incluse și reprezentate în toate structurile școlare.

Democrația școlară: Școlile ar trebui să încurajeze elevii să aibă inițiativă și să fie implicați în dezvoltarea politicilor școlare. Elevii ar trebui încurajați să se implice în toate procesele de luare a deciziilor, politicile și activitățile care îi privesc.

Punerea în aplicare a principiilor de mai sus necesită schimbări profunde în sistemele de învățământ din UE, în special în țările din Europa de Est, care nu au sisteme de educație în mod tradițional bazate pe drepturile omului. În Bulgaria, Lituania și România educația sexuală și relațională nu fac parte din programa școlară și există opinii publice puternice împotriva introducerii educației sexuale în școli. În Grecia, reacțiile împotriva introducerii educației sexuale vin din partea puternicii Biserici Ortodoxe, a unor politicieni conservatori și din partea mass-media. „Acest lucru duce la absența

covârșitoare a educației sexuale și relaționale și tendința ca acest tip de educație,, să fie inclus în alte domenii curriculare, cum ar fi biologia și educație civică ”(Mac & Ghail, 1991: 294-295).” Având în vedere acest lucru, acest Ghid pentru școli se axează pe ceea ce se poate face în absența eforturilor coordonate la nivel central pentru a reforma sistemul de învățământ, în conformitate cu cele mai bune practici internaționale de predare a drepturilor omului și a diversității. Acest Ghid ajută școlile să ia măsuri practice pentru îmbunătățirea mediului școlar și va oferi un răspuns adecvat la problema bullying-ului, răspuns care poate fi pus în aplicare imediat, fără a aștepta ca guvernul sau orice altă entitate externă să influențeze contextul mai larg. În abordarea noastră centrată pe școli, școlile care încep să aplice Ghidul vor deveni exemple de bune practici și vor contribui la declanșarea unei schimbări de jos în sus a sistemelor de învățământ naționale incluse în proiectul CHOICE.

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Susținerea acordată de Comisia Europeană pentru realizarea acestui material nu echivalează cu o aprobare a conținutului, acesta reprezentând doar opiniile autorilor. Comisia Europeană nu acceptă nicio responsabilitate pentru utilizarea informațiilor din conținutul acestui material.

6. Măsuri practice pentru transformarea școlilor în spații sigure pentru elevii LGBTQI+

6.1 Etapa 1: Implicarea

Implicarea profesorilor și a conducerii școlii în adoptarea politicilor de promovare a diversității reprezintă un prim pas foarte important înainte de introducerea altor măsuri practice. Inițiativa ar trebui să vină din partea directorului școlii, cu excepția cazului în care există deja elevi, profesori alți membri ai personalului didactic / părinți care au inițiat discuții pe acest subiect. Implicarea conducerii școlii este, de asemenea, foarte importantă. Indiferent cui îi aparține inițiativa, va fi necesară o întâlnire sau mai multe întâlniri cu conducerea școlii, Consiliul elevilor și profesorilor, pentru a crește conștientizarea beneficiilor pe care le-ar putea aduce școlii o politică eficientă de promovare a diversității și pentru a dezvolta implicarea tuturor părților în procesul de concepere și implementare a unor astfel de politici. Aceste beneficii ar trebui formulate clar în politica școlii, astfel încât fiecare elev, părinte, cadru didactic și fiecare membru al personalului școlii să le poată înțelege atunci când le citește. Directorii de școli pot aborda problema politicilor de promovare a diversității prin prisma abordării sistematice puse la punct de GALE (Alianța Globală pentru Educație LGBT), așa cum aceasta a fost prezentată în Instrumentele de lucru cu școlile versiunea 1.0 (Dankmeijer, 2011). „Această abordare participativă subliniază implicarea tuturor părților interesate din comunitatea școlară. Implicarea echilibrată a autorităților școlare, a personalului școlii / profesorilor, a elevilor și a părinților este o condiție prealabilă pentru creșterea efectului politicii școlii.” (Dankmeijer, 2011).

Studiile au demonstrat că școlile cu politici eficiente de promovare a diversității prezintă următoarele caracteristici:

Școlile trebuie să asigure un echilibru de gen.⁴ Școlile stabilesc un set clar de reguli de conduită la începutul anului școlar, reguli care sunt puse în aplicare de toți membrii personalului.

⁴ Termenul „echilibru de gen” se referă la faptul că școala garantează tratamentul egal al femeilor, bărbaților și a persoanelor cu alte identități de gen, precum și accesul egal la resurse și oportunități pentru fete, băieți și elevi cu alte identități de gen, care privesc creșterea individuală și autorealizarea

Școlile cultivă o atitudine deschisă față de celelalte persoane și față de teme cu caracter social.

Școlile oferă informații explicite referitoare la gen, diversitate și discriminare, inclusiv aspecte LGBTQI+.⁵

Există o procedură aflată la îndemâna tuturor, prin care se pot depune reclamații și preferabil, și o comisie independentă care evaluează aceste reclamații.⁶

Există consilier școlar, iar acesta știe să acorde consiliere elevilor și profesorilor care doresc să reclame probleme de discriminare sau alte forme de comportament inadecvat.

”Școlile accepta inițiativele elevilor și profesorilor de combatere a discriminării și îmbunătățire a mediului școlar.” (Dankmeijer, 2011)

Familiarizarea personalului școlilor, a conducerii și Consiliului elevilor cu privire la aceste elemente fundamentale ale politicilor de diversitate este esențială pentru dezvoltarea implicării în acțiuni referitoare la astfel de politici. Este important să subliniem că problemele LGBTQI+ nu trebuie abordate separat în timpul discuțiilor comune privind necesitatea implementării unei politici de promovare a diversității. Accentul ar trebui să se pună pe valori comune precum nediscriminarea, respectarea diferențelor și sprijinirea persoanelor vulnerabile.

6.2 Etapa 2: Acțiuni concrete

GALE a prezentat modelul DEES pentru acțiuni sistematice de dezvoltare a unor politici de promovare a diversității în școli. Modelul integrează patru categorii de acțiuni. După ce am analizat aceste acțiuni recomandate, le-am adaptat nevoilor specifice ale școlilor din țările partenere ale

lor .

⁵ Politica școlară trebuie să declare într-un mod explicită a în cadrul regulamentului că garantează nediscriminarea persoanelor cu alte identități de gen și că previn agresiunile motivate de ură împotriva acestora.

⁶ Procedura ar trebui să se bazeze pe politicile naționale relevante, acolo unde este disponibilă, pentru prevenirea și sancționarea agresiunii școlare.

programului CHOICE. Principalele schimbări se referă la cel de-al treilea element al ecuației, educația, accentul fiind transferat de la educația la clasă cu privire la aspectele LGBTQI+ la educarea profesorilor / personalului școlar cu privire la rolul lor în crearea unui mediu școlar sigur și incluziv.

În cele ce urmează, vom prezenta cele patru categorii de acțiuni care vor ajuta școlile în procesul de implicare, pentru implementarea unor politici eficiente privind diversitatea.

Diagnoza: analizarea situației de fapt și a obiectivelor propuse

Școala își adaptează strategia făcând periodic o analiză a situației existente. Pe baza acestei diagnoze, conducerea își poate adapta viziunea strategică, astfel încât aceasta să se concentreze pe aspectele LGBTQI+ (și pe alte aspecte care cauzează dispute și provoacă tensiune în rândul elevilor și personalului).

Mediul general și climatul școlar

Strategiile de îmbunătățire a mediului școlar includ acorduri privind modul în care conducerea școlii stabilește regulile de conduită și modul în care acestea sunt implementate. Aceste acorduri includ, de asemenea, și modul în care personalul școlii abordează problema bullying-ului și batjocorirea elevilor LGBTQI+ și declararea de către elevi sau al personalului școlii a apartenenței lor LGBTQI+. Acordurile trebuie, de asemenea, să includă și evaluarea și îmbunătățirea anumitor proceduri, de exemplu procedura de rezolvare a reclamațiilor și procedurile disciplinare. Este necesar ca școala să stabilească de comun acord strategii care sunt fezabile pentru toată lumea.

Educație

Aspectele LGBT ar trebui incluse în programa școlară și susținute prin politicile școlilor. Cu toate acestea, atunci când programa școlară obligatorie nu oferă spațiu de discuție despre aspecte LGBTQI+ și nici pentru educația sexuală și a relațiilor în general, școala ar trebui să caute alte modalități de abordare a acestor subiecte importante. În contextul specific al țărilor din cadrul Proiectului CHOICE, este foarte important să se înceapă prin instruirea profesorilor, astfel încât aceștia să înțeleagă cât mai bine aspectele ce țin de diversitate și să obțină cunoștințe practice referitor la promovarea diversității în mediul școlar.

Este important ca profesorii și personalul școlilor în general să fie susținuți pentru a înțelege cât mai bine ce trebuie să facă pentru a avea un comportament model, de exemplu să intervină pentru a combate acțiunile discriminatorii și pentru a transforma școlile în spații sigure și incluzive. Prezentările adresate întregului personal, modulele de instruire specializate și sesiunile de instruire livrate de experți externi, bazate pe rezultatele studiilor actuale naționale și internaționale, oferă exemple de bune practici și sunt modalități adecvate de îmbunătățire a cunoștințelor și a gradului de încredere a profesorilor.

Consilierea și susținerea **Elevilor**

Elevii care se confruntă cu probleme au nevoie de consiliere și uneori, chiar de susținere acordată de persoane specializate. Consilierii școlari ar trebui discute în mod deschis despre aspecte precum orientarea sexuală sau identitatea de gen, demonstrându-le elevilor că pot să discute în mod direct și pot primi recomandări de la experți care susțin comunitatea LGBTQI+. Elevii care dovedesc comportamente homofobe și transfobe nu trebuie doar disciplinați după manifestarea unor comportamente inadecvate, dar trebuie și consiliați pentru a dezvolta comportamente sociale adecvate.

GALE a sugerat și cele patru etape de implementare a politicilor de promovare a diversității care sunt discutate mai în profunzime în următorul capitol

7. Cele patru etape de implementare a politicilor de promovare a diversității

7.1 Acțiunile individuale ale profesorilor

„Înainte de a planifica o abordare integrată, există profesori care abordează în mod individual subiectul sexualității. Aceștia oferă susținere elevilor LGBTQI+ sau discută la ore despre aspecte LGBTQI+. Implicarea la nivel individual este de apreciat, dar trebuie urmată de o abordare sistematică. Politicile de promovare a diversității nu trebuie să rămână la nivel de „hobby” al anumitor persoane.” (Dankmeijer, 2011, p. 41)

7.2 Acțiunile directorilor școlilor

„Următoarea etapă presupune solicitarea din partea conducerii școlii a unei analize privind situația la nivelul școlii. Se pot realiza studii, interviuri sau se pot întruni comitete de dimensiuni reduse formate din profesori și elevi interesați de discutarea problemelor existente. În funcție de rezultatul acestei diagnoze, directorul școlii poate propune un plan de acțiune coerent pentru toți angajații școlii sau pentru un anumit grup de angajați.

(Dankmeijer, 2011, p. 41)

7.3 Acțiunile la nivelul întregului personal al școlii

„A treia etapă presupune implicarea întregului personal al școlii, astfel încât impactul strategiei să nu rămână la nivel foarte limitat. Vor fi profesori care nu se vor simți capabili să se vorbească despre anumite tipuri de diversitate, cum ar fi tradițiile ce țin de alte culturi, ale religiilor sau cu probleme din sfera LGBTQI+ sau cu sexualitatea în general. Divergențele de opinii trebuie respectate, în măsura în care opiniile intolerante ale anumitor persoane nu îi afectează pe ceilalți. Divergențele de opinii nu ar trebui să conducă la subminarea însăși a politicii de promovare a diversității.” (Dankmeijer, 2011, p. 41)

7.4 Acțiunile elevilor

„Abordarea integrată este în cele din urmă implementată în momentul în care elevii încep să se implice în politica de promovare a diversității. Aceasta înseamnă că elevii trebuie să aibă o implicare și o influență directă în procesul de dezvoltare a acestei politici. Exemple de astfel de acțiuni sunt cluburile școlare sau alianțele gay/straight care organizează petreceri la care sunt invitați elevi LGBTILGBTQI+ și oferă sugestii de discuții despre probleme cetățenești sau de promovare a diversității, care ar putea avea loc la ore sau în cadrul anumitor evenimente organizate.” (Dankmeijer, 2011, p. 41)

8. Recomandări practice

În baza celor anterior prezentate, recomandăm acordarea unei atenții deosebite măsurilor care vor fi discutate în cele ce urmează, având în vedere contextul sistemelor educaționale din Grecia, Bulgaria, Lituania și România.

Școlile din aceste țări pot lua o serie de măsuri pentru a deveni medii sigure și incluzive pentru toți elevii, inclusiv elevii LGBTQI+. În cele ce urmează, prezentăm exemple de măsuri care pot fi luate cu prioritate pentru a îmbunătăți mediul școlar.

Revizuirea politicilor și procedurilor

Are școala ta au implementate politici anti-discriminare, anti-bullying sau de promovare a diversității? Aceste politici definesc și sancționează bullying-ul motivat de identitatea persoanei agresate?

Bullying-ul motivat de identitatea persoanei agresate se referă la orice formă de bullying pe motive ce țin de caracteristicile unice ale elevilor, de exemplu caracteristici ce țin de rasă, religie, orientare sexuală, identitate de gen sau caracteristici fizice. Aceste forme de bullying nu sunt îndreptate doar împotriva unor indivizi, ci reflectă și o atitudine negativă față de o sub-comunitate sau grup specific din care indivizii fac parte (sau se crede că fac parte). Tinerii din aceste grupuri pot fi mai vulnerabili sau mai expuși riscului de bullying și pot beneficia de pe urma acordării unei susțineri (Tippett, ., Houston, ., Smith, ., 2010).

Politicile identifică în mod clar tipurile de limbaj discriminator împotriva elevilor LGBTQI+ și semnaleză angajamentul școlii în ceea ce privește utilizarea unui limbaj incluziv? Politicile identifică în mod explicit și acordă susținere grupurilor vulnerabile, inclusiv persoanelor LGBTQI+?

Politicile sancționează profesorii care fac remarci nepotrivite la adresa comunității LGBTQI+? Conform rezultatelor studiilor efectuate, există profesori în țările participante la studii care fac remarci homofobe/transfobe. Aceste remarci au un impact deosebit având în vedere balanța de putere elev-profesor, precum și influența pe care profesorii o au în general asupra elevilor. Școlile trebuie să sancționeze în mod clar acești profesori. Se pot implementa proceduri (de exemplu, crearea unei adrese de e-mail) pentru acceptarea de reclamații anonime din partea elevilor (sau angajaților școlii) care au fost martorii unor astfel de comentarii și care altfel nu ar avea curajul să povestească cele întâmplate direcției școlii.

Implementarea de politici anti-discriminare, anti-bullying și de promovare a diversității oferă o fundație stabilă pe care se pot construi diverse acțiuni. Studiile au demonstrat că aceste politici reprezintă cea mai puternică formă de protecție pentru tinerii atrași de persoanele de același sex, persoane intersex sau neconforme din punct de vedere al genului.

După actualizarea și prezentarea politicilor, acestea trebuie efectiv implementate, astfel încât întreaga comunitate școlară să fie la curent cu toate modificările, atunci când acestea apar.

Susținerea acțiunilor inițiate de elevi

Acțiunile inițiate de elevi reprezintă o modalitate foarte eficientă de introducere a schimbărilor culturale în școli. Foarte puține școli din Grecia, Bulgaria, Lituania și România au alianțe gay-straight sau alte tipuri de grupuri de acest fel în rândul elevilor, care să susțină diversitatea din punct de vedere a genului și orientării sexuale. Formarea unor astfel de grupuri și asociații ar trebui susținută și încurajată. O altă modalitate de încurajare a acțiunilor inițiate de elevi este susținerea organizării de către elevi a unor zile dedicate conștientizării anumitor aspecte, de exemplu ziua Internațională împotriva Homofobiei, Bifobiei și Transfobiei (IDAHOBIT) sau Săptămâna Apărării Drepturilor LGBTQI++ (*Stand Up Week*, un exemplu de bună practică din Irlanda, explicat mai detaliat în secțiunea următoare). Elevii pot iniția anumite activități extra-curriculare, de exemplu invitarea de persoane care să reprezinte organizațiile de apărare a drepturilor persoanelor LGBTQI+, organizarea de întâlniri față-în-față, în care activiști LGBTQI+ să vorbească despre experiențele trăite în școli etc.

Încurajarea instruirii

Încurajarea instruirii profesorilor, astfel încât aceștia să dețină cunoștințele și abilitățile necesare pentru a deveni ei înșiși exemple de comportament nediscriminator.

Luați legătura cu [partenerii din cadrul Proiectului CHOICE](#) din țara voastră pentru a organiza sesiuni de instruire cu profesorii din școlile pe care le reprezentați.

Descurajarea limbajului discriminator

Suținerea personalului școlar în sensul descurajării tuturor tipurilor de limbaj sau comportament abuziv sau discriminator, de fiecare dată. Aici poate fi inclus nu doar limbajul și remarcile homofobe, bifobe și transfobe, ci și limbajul sexist (ex. „te comporti ca o fată” etc). Încurajați personalul să organizeze discuții specifice cu elevii, într-un mod adecvat vârstei, și să se lucreze la sensibilizarea elevilor cu privire la pericolele discursului de ură anti-LGBTQI+. Prin descurajarea constantă a limbajului discriminator bazat pe identitatea de gen, orientarea sexuală, expresii de gen sau caracteristicile sexuale sau a oricăror alte tipuri de remarci care au ca scop insultarea elevilor LGBTQI+ (și a altor elevi care sunt percepuți ca fiind LGBTQI+), profesorii pot avea un impact pozitiv imediat asupra culturii școlare și pot oferi un exemplu pozitiv în relația cu elevii. Școlile sigure înseamnă toleranță zero și descurajarea activă a tuturor formelor de limbaj sau comportament ofensator. Limbajul anti-LGBTQI+ trebuie tratat cu aceeași seriozitate ca limbajul care instigă la ură pe motive anti-rasiste, anti-rome, anti-semite sau anti-musulmane.

Implicarea în proces a unor lideri informali ai elevilor

Cunoașterea atitudinii față de diversitate a liderilor informali ai elevilor este importantă. Influența acestora asupra colegilor lor este, de obicei, semnificativă. Dacă acești lideri informali pot deveni susținători ai politicilor de promovare a diversității, șansele de succes sunt mai mari. Directorii școlilor ar trebui să întrebe profesorii dacă există lideri ai elevilor care sunt deja interesați de implicare. Personalul școlilor trebuie implicat și în discuțiile cu liderii informali ai elevilor.

Includerea diversității în activitățile extra-curriculare

Activitățile de învățare interactivă pot fi folosite pentru a introduce în discuție subiecte precum diversitatea de gen, orientarea sexuală și persoanele intersex. În mod ideal, aceste subiecte ar trebui prezentate alături de alte subiecte pe tema diversității, de exemplu diversitatea religioasă, etnică, fizică sau de abilități etc. Exemple de bune practici în acest sens sunt proiectarea de filme queer, publicarea de articole pe teme LGBTQI în revista școlii, organizarea de discuții și prezentări cu activiști LGBTQI+/reprezentanți ai organizațiilor de apărare a drepturilor LGBTQI+. Dacă conducerea școlii/profesorii inițiază și încurajează astfel de evenimente, elevii vor fi și ei mai implicați în susținerea temelor de incluziune LGBTQI.

Roluri de conducere

Formarea de grupuri/echipe compuse din angajați din cadrul școlilor care să dezvolte și să implementeze politici care să conducă la transformarea școlilor în spații sigure pentru elevii LGBTQI+. Anumite persoane pot primi roluri de conducere a activităților și de semnalare a comportamentelor inadecvate.

Acordarea unui suport vizibil

Școala își arată în mod clar susținerea pentru diversitatea de gen și orientare sexuală? Afișarea de postere și auto-colante cu mesaje de susținere a diversității poate fi problematică în școlile din țările participante la proiectul CHOICE, spre deosebire de alte țări din Europa și nu numai, care susțin în mod activ drepturile persoanelor LGBTQI+. Se vor încuraja pe cât posibil elevii, astfel încât aceștia să realizeze propriile postere care promovează diversitatea și incluziunea în general. În anumite situații, vizibilitatea mai mare a elevilor LGBTQI+ poate instiga la și mai multă violență. În astfel de situații, trebuie să fie foarte vizibile structurile de susținere a elevilor LGBTQI+ și din alte grupuri vulnerabile, de exemplu consilierul școlar/psihologul școlii, grupurile de susținere a elevilor de către elevi (nu doar pe aspecte LGBTQI+) sau modalitățile de contactare a furnizorilor externi de servicii suport, care pot susține elevii care au nevoie de consiliere psihologică. Elevii trebuie să cunoască foarte clar modalitățile de raportare anonimă a actelor de bullying motivat de apartenența LGBTQI+ sau de alte motive ce țin de identitatea elevilor.

Asigurarea accesului la resurse

Angajații școlilor și elevii trebuie să aibă acces la resurse care oferă informații adecvate referitoare la diversitatea de gen și orientare sexuală. Bibliotecile și alte locații similare trebuie să ofere cărți, materiale video și alte resurse de actualitate, indexate corespunzător și ușor de accesat. Pentru a evita acuzațiile de prozelitism în favoarea temelor ce țin de „ideologia de gen”, trebuie puse la dispoziție resurse cât mai diferite, nu doar resurse axate pe aspecte LGBTQI+. Anumite resurse cu caracter general care abordează aspecte ce țin de diversitate și nediscriminare și familiarizează elevii cu problemele cu care se confruntă elevii din diferite grupuri (romi, musulmani, evrei, persoane cu dizabilități, LGBTQI+) vor avea un efect mai bun în cazul în care există anumite sensibilități în discutarea în școli a aspectelor ce țin de identitatea de gen și orientarea sexuală.

Pentru alte resurse utile, vizitați site-ul proiectului CHOICE.

Obținerea de susținere locală

Găsirea unor furnizori de servicii pentru tineri, care să fie dispuși să lucreze cu tineri din diferite grupuri vulnerabile, este foarte importantă. Aflați care sunt furnizorii de servicii locali care lucrează cu persoane LGBTQI+. Organizațiile naționale care susțin drepturile persoanelor LGBTQI+ ar trebui să fie primele contactate în acest sens.

9. Strategii și activități pentru un mediu școlar incluziv

Construirea unui climat școlar pozitiv

Climatul școlar pozitiv este caracterizat de relații bune de colaborare între toți membrii comunității școlare respective. Studiile efectuate indică în mod clar faptul că încurajarea acestui tip de relații conduce pe termen lung la prevenirea bullying-ului în școli și la încurajarea diversității în mediul școlar.

Axarea conștientă pe construirea unui climat școlar pozitiv în activitățile zilnice de planificare, implementare și evaluare a programelor școlare va avea ca rezultat final prevenirea marginalizării anumitor indivizi și grupuri. Eforturile de construire a unui climat școlar pozitiv trebuie să se bazeze pe politici incluzive și valori comune care să încurajeze diversitatea și nediscriminarea.

Climatul școlar pozitiv încurajează diversitatea și deschiderea elevilor cu experiențe și caracteristici diferite, inclusiv din sfera LGBTQI+. Politicile și practicile școlare trebuie să includă toate formele de diversitate.

Conducerea școlilor ar trebui să comunice eforturile pe care le depune pentru construirea unui climat școlar pozitiv nu doar profesorilor, ci și elevilor. Formarea de abilități sociale și emoționale este foarte importantă pentru toți elevii în mediul școlar. Programele școlare din Grecia, Bulgaria, România și Lituania nu facilitează foarte mult dezvoltarea abilităților interpersonale. Totuși, școlile pot aloca timp unor astfel de activități, de exemplu prin organizarea de discuții cu psihologul școlii sau invitarea de vorbitori în cadrul materiilor opționale sau activităților extra-curriculare.

Inițiativele care se adresează subiectelor precum bullying, ură, violență și tinerii expuși riscurilor joacă un rol foarte important în conștientizarea grupurilor vulnerabile. Inițiativele axate pe aceste subiecte în general, nu asupra aspectelor LGBTQI+ în special ajută la dezvoltarea unei culturi a acceptării diversității, care previne comportamentele anti-LGBTQI+ și alte rele tratamente. În plus, organizarea a două-trei inițiative LGBTQI+ pe an, va conduce la conștientizarea problemelor specifice cu care se confruntă elevii LGBTQI+ și va conduce la empatie și acceptare. Conducerea școlilor trebuie

să ofere susținere profesorilor și elevilor interesați de organizarea evenimentelor și acțiunilor LGBTQI+. În acest caz, abordarea de jos în sus este foarte indicată.

Recomandări practice pentru dezvoltarea unei culturi și a unui climat pozitiv în școli

În cele ce urmează, sunt prezentate o serie de recomandări de acțiuni imediate din partea Serviciului de Dezvoltare Profesională pentru Profesori (SDPP) care pot fi întreprinse pentru dezvoltarea unei culturi și a unui climat pozitiv în școli și pentru prevenirea și combaterea actelor de bullying.

Modelarea unui comportament caracterizat de respect în rândul tuturor membrilor comunității școlare, în orice moment.

Elevii trebuie să învețe în mod foarte clar ce sunt limbajul și comportamentul respectuos, atât în școală cât și în afara școlii.

Afișarea de mesaje de încurajare a respectului în clase, în spațiile comune și în jurul școlii. Implicarea elevilor în crearea acestor mesaje.

Recunoașterea și susținerea publică a comportamentului respectuos prin acordarea de atenție pozitivă.

Combaterea consecventă a folosirii unui limbaj discriminator și ofensator în școli, inclusiv a limbajului de acest fel motivat de identitatea de gen, orientarea sexuală, caracteristicile sexuale și alte caracteristici precum starea de sănătate și/sau dizabilitățile.

Acordarea de feedback constructiv elevilor care nu demonstrează comportament și limbaj respectuos.

Implementarea unui sistem de încurajare și promovare a unui comportament adecvat și de respectare a regulilor și regulamentelor școlii.

Elevii trebuie să învețe cum să folosească în mod corect Internetul, social media și alte mijloace de comunicare electronice și online, dar și despre diferitele forme ale cyber-bullying-ului și efectele acestora.

Monitorizarea și dialogul constant cu elevii care ignoră regulile.

Implicarea activă a părinților și/sau a Comitetelor de părinți în campanii de conștientizare cu privire la utilizarea adecvată și sigură a canalelor de social media.

Promovarea activă a dreptului tuturor membrilor comunității școlare de a se simți în siguranță în școală.

Elevii trebuie să învețe într-un mod foarte simplu și clar regulile care trebuie respectate în școală.

Personalul școlii poate urmări în mod activ toate semnele de comportament abuziv.

Asigurarea unei supravegheri adecvate a activităților de pe terenurile de sport/din spațiile deschise aparținând școlii.

Angajații școlii pot solicita ajutorul elevilor pentru identificarea „zonelor fierbinți”⁷ și „momentelor propice”⁸ pentru actele de bullying.

De obicei, „zonele fierbinți” sunt pe terenul de sport/în spațiile deschise aparținând școlii, vestiare, coridoare și alte zone în care supravegherea este mai puțin strictă.

Susținerea înființării și activității Consiliului elevilor, organism care să se întrunească și să discute despre prevenirea incidentelor violente și/sau discriminatorii.

⁷ „Zonele fierbinți” tind să fie în locul de joacă / curtea școlii / zonele exterioare, vestiarele, coridoarele și alte zone de supraveghere nestructurată.

⁸ „Momentele propice” tind să fie perioadele în care există o supraveghere mai puțin structurată, cum ar fi atunci când elevii se află în locul de joacă / curtea școlii sau se mută în sălile de clasă.

Recomandări de bune practici: Săptămâna apărării drepturilor persoanelor LGBTQI++ (*Stand Up Week*)

În Irlanda, Săptămâna apărării drepturilor persoanelor LGBTQI++ (*Stand Up Awareness Week*)⁹ este un moment în care școlile iau atitudine împotriva bullying-ului motivat de homofobie, transfobie și bifobie cu care se confruntă mulți elevi persoane lesbiene, gay, bisexuale, transgender și intersex (LGBTQI++).

Prin organizarea unui astfel de eveniment, școlile pot deveni medii mai prietenoase și mai sigure pentru elevii LGBTQI++.

În fiecare an, Ministerul Educației din Irlanda trimite un pachet de informații liceelor și organizațiilor pentru tineri din toată țara. Resursele puse la dispoziție există și în format electronic și includ: un pachet de activități care pot fi implementate în cadrul diferitelor materii, o introducere în terminologia LGBTQI++ și informații care susțin elevii transgender, un poster al evenimentului care este afișat în școli și un poster cu terminologie LGBTQI++.

⁹ <https://www.belongto.org/professionals/standup/resources/>

10. Adoptarea sau îmbunătățirea politicilor anti-bullying din școli

Există din ce în ce mai multe dovezi care susțin importanța existenței unor politici anti-bullying eficiente în școli, ca mecanism de îmbunătățire a siguranței în școli și de susținere a grupurilor vulnerabile, inclusiv a persoanelor LGBTQI+. Politicile anti-bullying implementate de școli trebuie aduse la cunoștința tuturor profesorilor și tuturor părinților (în cadrul ședințelor cu părinții) și trebuie publicate pe site-ul școlii (sau puse la dispoziție în alt mod părinților și elevilor, la cerere, în cazul în care școala nu are site).

În dezvoltarea politicilor anti-bullying, autoritățile/conducerea școlilor trebuie să se bazeze pe cooperarea dintre toți angajații școlii, personal didactic și non-didactic, sub coordonarea conducerii școlii și cu consultarea părinților și a elevilor.

Politicile anti-bullying eficiente vor acoperi toate aspectele vieții școlare, vor face referire la toate persoanele care fac parte din comunitatea școlară: profesori, administratori, alți angajați ai școlii, voluntari, elevi, părinți, membrii consiliilor de conducere, furnizori de servicii și parteneri în implementarea de servicii în școli. Politicile anti-bullying trebuie actualizate în mod regulat pentru a reflecta practicile actuale, în contextul corespunzător al școlii. Politicile anti-bullying vor include o definiție concisă a bullying-ului și recomandări clare cu privire la comportamentele adecvate. Vor fi stabilite măsuri specifice, astfel încât toate părțile implicate anterior menționate, mai ales elevii și angajații școlii să poată raporta și combate cazurile de bullying. Strategiile de prevenire vor include măsuri de conștientizare aplicabile tuturor membrilor comunității școlare, un climat școlar incluziv și instrucțiuni clare privind procedura care trebuie urmată în cazurile de bullying. Trebuie descrisă exact responsabilitatea angajaților școlii în supravegherea elevilor și prevenirea incidentelor, precum și responsabilitățile specifice ale profesorilor și ale conducerii școlii.

Procedura aplicabilă în cazurile de bullying va face referire la:

- Raportare (cui se raportează, cum se raportează și cum se garantează anonimatul pentru siguranța persoanei care raportează incidentul);

- Înregistrarea, investigarea și monitorizarea comportamentelor: cum se rezolvă cazurile de bullying și cine este implicat.
- Structurile de suport pentru victime și agresori: se va acorda o atenție deosebită asigurării mecanismelor de suport pentru elevii din grupurile vulnerabile.
- Colaborarea cu alte entități (de ex. furnizorii externi de servicii) în cazurile care necesită astfel de colaborări (conform legilor și politicilor locale).
- Mecanismul de revizuire și actualizare: există un astfel de mecanism de revizuire anual? Care sunt persoanele implicate?

Guvernul irlandez a publicat pe site-ul Ministerul Educației un model de politică anti-bullying pentru școli (mai multe detalii, în Anexe), pentru raportarea incidentelor de bullying și o listă de verificare pentru revizuirea anuală a acesteia (Ministerul Educației din Irlanda, 2013). Aceste modele sunt foarte utile, pentru că ajută școlile în implementarea unui standard comun bazat pe drepturile omului pentru combaterea bullying-ului, prin analizarea tuturor aspectelor problemei și mobilizarea tuturor părților implicate. În aceste modele de politici se acordă atenție deosebită bullying-ului motivat de identitatea persoanei agresate. Studiile derulate în cadrul proiectului CHOICE au arătat că școlile din Grecia, Bulgaria, Lituania și România nu acordă de obicei atenție bullying-ului motivat de aspecte ce țin de identitatea de gen, motiv pentru care nu se acordă susținere victimelor din grupurile vulnerabile, precum minorități religioase, etnice, persoane LGBTQI+ sau alte minorități; în același timp, nu se acordă atenție nici suportului pentru agresori, nici conștientizării de către comunitatea școlară a faptului că bullying-ului motivat de identitatea persoanei agresate este un tip de infracțiune motivată de ură, cu impact negativ profund asupra culturii și climatului școlar. Lipsa acestor elemente importante face ca politicile anti-bullying existente să fie ineficiente (în cazul în care există).

Recomandăm folosirea acestor modele în școlile din Grecia, Bulgaria, Lituania și România care nu au încă politici scrise anti-bullying, precum și în școlile care au astfel de politici, dar nu le revizuiesc anual pentru a le îmbunătăți. Modelele sunt prezentate în Anexe, cu anumite adaptări la contextul din țările participante la proiect.

11. Facilitarea cerințelor elevilor LGBTQI+: Probleme care pot apărea în viața școlară de zi cu zi

11.1 Declararea apartenenței LGBTQI++ și Confidențialitatea elevilor LGBTQI+

Fiecare elev are dreptul să se exprime deschis, fără teamă de violență sau discriminare și să participe pe deplin la viața școlară. Elevii care doresc să-și facă cunoscută orientarea sexuală, identitatea de gen sau statusul intersex în școli (să își facă *coming out-ul*) trebuie să aibă dreptul să o facă. Profesorii și personalul școlii ar trebui să aibă o poziție de încurajare, fără să sugereze că apartenența LGBTQI+ este ceva ce poate/trebuie fi „schimbat”. Asociațiile internaționale de sănătate fizică și mentală afirmă că orientarea sexuală și identitatea de gen a unei persoane nu pot fi schimbate forțat și au luat o poziție clară cu privire la aceste eforturi de schimbare (cunoscute și sub denumirea de „terapii de conversie”), avertizând nu numai că acestea nu sunt eficiente, ci constituie și o amenințare serioasă la adresa sănătății mentale a persoanei în cauză (APA 2012, 2015; PAHO, 2012). Uneori, declararea de către un elev a apartenenței sale LGBTQI+ poate face profesorii și personalul școlar să se simtă inconfortabil, în special în cazul în care aceștia nu sunt bine informați cu privire la aspectele LGBTQI+ sau în cazul în care există teama unor eventuale acte de hărțuire cu care elevul se poate confrunta, iar elevul este descurajat din demersul său de declarare a identității. Cu toate acestea, elevii nu trebuie descurajați în demersul lor de declarare a apartenenței LGBTQI++ atunci când aceștia doresc acest lucru. Școlile ar trebui să fie pregătite să facă față unor astfel de situații, să-și sprijine elevii și să le ofere siguranță.

Profesorii și ceilalți angajați ai școlii pot ajuta elevii în acest sens, oferindu-le sprijin, informând ceilalți profesori și/sau facilitând discuțiile cu ceilalți elevi (într-un mod care nu stigmatizează elevii LGBTQI++). Cu toate acestea, elevii trebuie să decidă când vor dezvălui informații, ce informații vor dezvălui și cui. Personalul școlii nu trebuie să divulge informații cu privire la orientarea sexuală, identitatea de gen și/sau statutul intersex al elevilor altor persoane, elevi sau părinți, fără acordul elevului în cauză. Divulgarea identității LGBTQI+ a unei persoane altor persoane, fără acordul persoanei în cauză (denumită și “outing”) va submina încrederea elevului în personalul școlii și va pune în pericol eforturile depuse pentru crearea unui mediu incluziv. Având în vedere atitudinile

negative față de persoanele LGBTQI+, elevii pot fi expuși hărțuirilor și abuzurilor de partea colegilor sau personalului școlar.

În cazul elevilor transgender, nivelul de confidențialitate pe care școala îl poate asigura va depinde de situație. Dacă un elev care este în școală de o anumită perioadă de timp și este deja cunoscut cu genul care i-a fost atribuit la naștere se declară transgender, nivelul de confidențialitate care poate fi asigurat este limitat. În acest caz, profesorii și conducerea școlii ar trebui să colaboreze cu elevul pentru a găsi modalități de a oferi siguranță și protecție împotriva nerespectării dreptului la viață privată. Pentru a realiza acest lucru, profesorii ar putea avea discuții generale în care să informeze restul elevilor cu privire la aspecte LGBTQI+ (fără a stigmatiza elevul în cauză), punând accentul pe acceptare și respect. În cazul în care un elev transgender se înscrie la o școală și dorește confidențialitate în ceea ce privește procesul său de tranziție, școala ar trebui să ia măsurile adecvate pentru a se asigura anonimitatea elevului. Este posibil ca elevii să dorească să trăiască conform genului ales, fără a fi cunoscuți ca transgender, pentru a evita hărțuirea și pentru a putea participa la activitățile școlare.

Elevii intersex pot avea cerințe ușor diferite din punct de vedere al declarării apartenenței LGBTQI++. În marea lor majoritate, părinții sunt conștienți de statutul intersex al copilului și sunt implicați în discuții cu directorul școlii. Elevii intersex pot necesita anumite niveluri suplimentare de confidențialitate, de exemplu băi sau vestiare private. Școlile ar trebui să se asigure că elevii intersex au acces la astfel de elemente de infrastructură ale școlilor. În unele cazuri, elevii intersex pot fi nevoiți să ia medicamente în timpul zilei, la școală, solicitând un loc în care să poată face acest lucru în siguranță. Școlile pot oferi în acest sens acces la săli de clasă goale, birouri private sau alte alternative. În cazul în care un elev dorește să-și declare statutul intersex, elevul va fi cel care va hotărî cui va divulga informațiile pe care dorește să le facă cunoscute. În cazul elevilor non-heterosexuali și transgender, personalul școlii nu va divulga informațiile pe care le deține altor persoane, fără acordul elevului în cauză.

11.2 Lipsa de susținere din partea părinților

Pentru mulți elevi cu familii care nu îi susțin, școala poate fi singurul loc în care aceștia se simt confortabil să se exprime, școala având astfel un rol important în susținerea elevilor care au probleme acasă. Școlile ar trebui să se asigure că nu compromit siguranța elevului, prin divulgarea apartenenței LGBTQI++ a acestuia către părinți/tutori, fără acordul elevului. În conformitate cu legea, profesorii nu au obligația de a divulga informațiile pe care le dețin referitor la orientarea

sexuală sau identitatea de gen a unui elev, fără acordul acestuia din urmă. Este posibil ca familia să nu susțină elevul, iar divulgarea unor informații precum cele anterior menționate poate expune elevul la posibile conflicte și/sau violențe. Profesorii ar trebui să discute cu elevii dacă părinții le cunosc orientarea sexuală și/sau identitatea de gen, ce informații se doresc a fi divulgate părinților și cum trebuie abordate diferite situații; de exemplu, pentru elevii transgender, o astfel de discuție poate să se refere și la numele pe care îl folosesc elevii la școală sau numele din documentele oficiale, care ar trebui folosit în comunicările cu părinții.

De asemenea, profesorii pot ajuta elevii cu părinți care nu îi susțin, oferind părinților informații referitoare la aspecte LGBTQI+, inclusiv servicii și programe de asistență specializate, precum servicii de asistență psihologică, grupuri de sprijin pentru părinți sau organizații care se ocupă de aspecte LGBTQI+.

11.3 Relațiile dintre elevi

Este posibil, mai ales dacă mediul școlar este mai deschis și incluziv, să existe relații între elevi de același sex. În astfel de cazuri, profesorii ar trebui să reacționeze în același mod și să impună aceleași reglementări care se aplică și în cazul elevilor heterosexuali. „Solicitarea ca elevii să-și ascundă relațiile sau separarea forțată a acestora, în cazul în care elevii heterosexuali au voie să aibă relații declarate este o formă de discriminare.”

11.4 Elevii transgender și elevii neconformi din punct de vedere al genului

Potrivit Asociației Psihologilor din Statele Unite (American Psychological Association) (2015), persoanele transgender sunt mai susceptibile să înregistreze rezultate pozitive atunci când primesc sprijin social sau îngrijire trans-afirmativă. Crearea unui mediu de susținere care să permită elevilor transgender să fie deschiși cu privire la identitatea de gen poate avea un efect extraordinar asupra rezultatelor școlare și a sănătății mentale. Capacitatea de a realiza tranziția socială și de a trăi cu genul adevărat, în condiții de susținere și validare din partea profesorilor și personalul școlar, le poate permite acestor elevi să participe pe deplin la activitățile școlare, să progreseze din punct de vedere academic și să dezvolte legături cu colegii.

11.5 Documentele

Sistemele de înregistrare ale școlilor se bazează pe certificatul de naștere al elevilor. Acest lucru poate reprezenta o provocare pentru elevii transgender al căror nume și gen diferă de numele și genul cu care sunt înregistrați. Numele și genul primit la naștere pot apărea în cataloage, cartele de note, liste de participare la diverse activități extra-curriculare, legitimații de bibliotecă și pentru cantină, anuare și albume. Folosirea unui nume și gen cu care elevul nu se identifică reprezintă o experiență extrem de neplăcută, ce poate avea impact negativ asupra sănătății mentale, implicării în activitățile școlare și rezultatelor la școală, dar poate reprezenta și o amenințare la adresa siguranței elevilor, prin dezvăluirea apartenenței LGBTQI++ altor elevi și/sau profesorilor. Acest lucru este important în special pentru elevii care doresc ca tranziția lor să nu fie făcută publică.

În multe țări, inclusiv în țările participante la proiectul CHOICE, minorii au acces limitat sau nu au deloc acces la proceduri care să le permită să-și schimbe informațiile înregistrate în documentele legale. Astfel de proceduri, atunci când sunt disponibile, pot necesita costuri mari, consum mare de timp și/sau cerințe specifice, cum ar fi intervențiile medicale sau consimțământul părinților, ceea ce face foarte dificil pentru elevii transgender să aibă documente care să le reflecte identitatea de gen.

Deși cerințele legale privind evidențele școlare pot crea anumite obstacole în înregistrarea elevilor transgender sub numele și genul ales, școala ar trebui să se străduiască să găsească alternative și să minimizeze utilizarea (publică) a numelui și genului legal al elevilor, pentru a le oferi siguranță și confidențialitate. Sugestiile menționate mai jos sunt câteva exemple de modalități prin care școala ar putea face acest lucru. Capacitatea școlilor de a acționa în acest sens depinde de cerințele legale privind păstrarea evidențelor din fiecare țară și de procedurile specifice din fiecare școală.

Folosiți numele și genul ales al elevilor în evidențele electronice ale școlii, dar folosiți numele și genul legal al elevilor în evidențele încărcate în baza de date a Ministerului Educației.

Folosiți numele și genul ales al elevilor în documentele publice (de ex. Cataloage, legitimații de bibliotecă sau pentru cantină etc.) și numele și genul legal în bazele de date care nu sunt disponibile elevilor și/sau profesorilor.

11.6 Folosirea numelor și pronumelor

Deși pot exista probleme care nu pot fi rezolvate pe deplin în cazul documentelor elevilor transgender care sunt înregistrați cu un gen care nu se potrivește identității lor de gen, utilizarea zilnică, la școală, a numelor și pronumelor alese de elevii transgender nu este dificilă. Profesorii și

ceilalți angajați ai școlii nu sunt obligați în mod legal să folosească numele de pe documentele oficiale ale unui elev atunci când i se adresează. Există deja diverse situații în care se utilizează diferite forme de nume ale elevilor sau doar un nume din cele două din buletin, iar această situație nu este diferită. Utilizarea numelor și pronumelor alese în cazul elevilor transgender le oferă acestora vizibilitate, respect și siguranță, oferind în același timp și un exemplu pentru ceilalți elevi. În cazul elevilor transgender care nu și-au făcut publică tranziția, folosirea numelui ales le poate dezvălui identitatea colegilor, expunându-i unor posibile acte de hărțuire.

11.7 Îmbrăcămintea

În cazul elevilor transgender, exprimarea genului prin intermediul hainelor, accesoriilor sau coafurii poate reprezenta un act de afirmare a identității. Elevii transgender au dreptul să se îmbrace în funcție de identitatea de gen, indiferent de genul înscris în documentele oficiale. Elevii trebuie lăsați să se îmbrace într-un mod care se le exprime identitatea de gen și nu trebuie forțați să-și schimbe modul în care se îmbracă. Aceasta ar trebui să fie situația și în cazul elevilor cisgender care se îmbracă într-un mod atipic genului lor. Asigurați-vă că elevii se simt confortabil și în siguranță atunci când își exprimă identitatea de gen, desigur cu respectarea regulamentelor școlare.

În cazul în care școala aplică diferite reguli vestimentare pentru fete și băieți, se va analiza posibilitatea de a elimina aceste reguli sau, cel puțin, de a permite elevilor transgender să se îmbrace într-un mod care să corespundă genului lor. Obligarea elevilor trans să se îmbrace în funcție de genul atribuit legal poate fi o experiență extrem de neplăcută, care transmite mesajul că identitatea de gen a elevilor nu este respectată.

11.8 Zone separate pe sexe

Folosirea zonelor separate pe sexe, de exemplu toalete și vestiare, reprezintă una dintre cele mai dificile și mai dezbătute situații cu care se confruntă școlile în încercarea de a crea un mediu școlar incluziv pentru elevii transgender. Există voci care se opun folosirii de către elevii transgender a zonelor separate pe sexe în funcție de genul ales, pe ideea că această măsură ar putea încuraja anumiți elevi care vor profita de politica școlii pentru a hărțui alți elevi. Pot apărea dezacorduri între angajații școlilor sau între diferite școli și chiar reacții negative din partea părinților. Dar, de obicei, temerile existente se bazează pe ideile preconcepute referitoare la persoanele transgender (în special femeile trans) care nu sunt susținute de dovezi. În 2015, Organizația *Media Matters for America* a contactat reprezentanții oficiali din 12 state (cu peste 600.000 de elevi) care au permis

elevilor să folosească infrastructura pusă la dispoziție de școli în funcție de identitatea de gen, iar niciuna dintre școli nu a raportat acte de hărțuire sau comportamente inadecvate ca urmare a aplicării acestei politici (Perceland, 2015). De altfel, hărțuirea sexuală poate apărea oriunde, indiferent de politicile trans-incluzive ale școlilor, iar școlile ar trebui să aibă oricum politici de prevenire și combatere a acestor incidente.

Folosirea dotărilor școlii conform genului ales este importantă nu doar pentru validarea identității elevilor ci și pentru siguranța acestora. În cazul în care elevii transgender sunt obligați să folosească dotările aferente genului atribuit legal, cresc șansele de a apărea comportamente de tip hărțuire sau bullying. Pe de altă parte, dacă elevii transgender pot folosi băile și vestiarele care corespund identității lor de gen, aceasta măsură este crucială pentru crearea unui mediu sigur și incluziv. În cazul în care se consideră că folosirea de către elevii transgender a zonelor separate în funcție de sex ar putea crea probleme, se vor analiza și alte opțiuni, de exemplu instalarea de cabine de toaletă individuale sau folosirea băii profesorilor (dacă există) sau chiar folosirea acestor zone în perioadele de timp în care sunt prezente mai puține persoane (de exemplu, în timpul orelor). Este important de reținut că aceste opțiuni ar trebui avute în vedere doar în cazul în care elevii transgender nu se simt în siguranță. Dacă este posibil, școlile ar trebui să aibă vestiare, dușuri și toalete individuale, închise, care să fie folosite de orice elev.

Această măsură ar trebui aplicată și în excursiile cu școala, în care elevilor li se impune, de obicei, să meargă la toaletă în funcție de gen. Mai mult, elevii ar trebui repartizați în camere cu colegi stabiliți în funcție de identitatea de gen. Indiferent de situație, școlile ar trebui să ofere siguranță elevilor transgender. În cazul în care elevii își exprimă anumite îngrijorări cu privire la siguranță, pot fi analizate alte opțiuni împreună cu elevii și familiile acestora (dacă este posibil).

11.9 Participarea la orele de sport și la activitățile fizice

În cazul în care școlile decid să depună eforturile necesare pentru îmbunătățirea culturii și climatului școlar, eforturile trebuie să se îndrepte și în direcția orelor de sport și a competițiilor sportive. Orele de sport reprezintă, de obicei, ocaziile preferate pentru actele cele mai grave de bullying. Cu comportamente care includ remarci nepotrivite și insulte, comentarii referitoare la forma corpului, caracteristici sexuale și alte caracteristici fizice, mergând până la lovituri și alte forme de agresiune fizică, actele de bullying din timpul orelor de sport și activităților sportive extra-curriculare trebuie sancționate în mod corespunzător. Orele de sport sunt considerate un factor extrem de important pentru climatul liceelor și reprezintă un pilon central al culturii școlare.

Anumite sporturi sunt frecvent corelate unui anumit gen, facilitând astfel reproducerea stereotipurilor și normelor de gen privind rolurile și/sau abilitățile persoanelor. Este foarte posibil ca elevii care practică sporturi care nu „se potrivesc” genului lor, conform percepțiilor dominante bazate pe gen, să se confrunte cu comportamente sexiste sau homo/transfobe. Mai mult, anumite sporturi devin medii propice pentru promovarea percepțiilor „tradiționaliste” referitoare la persoanele de gen masculin, conform cărora respectivele sporturi se adresează exclusiv bărbaților cisgender, respectiv bărbaților „adevărați”. Aceste medii pot deveni ostile persoanelor LGBTQI+. Miturile calomniatoare și stereotipurile negative referitoare la persoanele LGBTQI+ sunt prezente cu precădere în mediile sportive, spre exemplu mitul conform căruia bărbații gay sunt inapți din punct de vedere sportiv sau mitul conform căruia toate persoanele LGBTQI+ sunt excesiv preocupate de sex și nu pot fi lăsate în siguranță printre ceilalți elevi din vestiare. O situație deosebită este cea a elevilor transgender care pot dori să acceseze zonele separate pe sexe în funcție de identitatea lor de gen. De exemplu, în anul 2018, în Bulgaria a fost promovată o informație falsă conform căreia „travestiți îmbrăcați în femei violau fetele din vestiare”, ca parte a unei strategii de comunicare a unei campanii împotriva „ideologiei de gen”. Astfel, în rândul populației s-a creat frică și o reacție de respingere a diversității de gen în sport. Totuși, așa cum am arătat și mai sus, aceste idei preconcepute nu sunt susținute de dovezi, iar elevilor ar trebui să li se acorde acces la dotările sportive ale școlii în funcție de identitatea lor de gen.

Elevii transgender ar trebui lăsați să participe în sporturi de echipă și ore de sport (care, de cele mai multe ori, sunt separate pe sexe), conform identității lor de gen, indiferent de genul din certificatul de naștere. În ceea ce privește participarea elevilor transgender la orele de sport și în activitățile sportive în funcție de identitatea de gen (mai ales în cazul fetelor trans), există temerea că acești elevi ar putea beneficia de un avantaj incorect în fața colegilor lor cisgender. Aceste temeri se bazează pe stereotipuri de gen care se axează pe diferențele fizice dintre persoanele cărora li s-a atribuit genul masculin sau feminin la naștere, mai ales din punct de vedere al efectului testosteronului asupra performanței sportive. Deși este adevărat că un nivel ridicat de testosteron are efect pozitiv asupra masei musculare care devine mai puternică, există și alți factori care influențează performanța sportivă. În plus, aceste temeri nu țin cont și de varietatea foarte mare a caracteristicilor fizice în rândul bărbaților și femeilor cis, incluzând caracteristici altele decât cele de bază (precum lungimea mâinilor și picioarelor). Chiar dacă hormonii sunt folosiți ca unitate de măsură pentru participarea în diferite sporturi, elevii trans care fac tratament hormonal (de blocare a hormonilor sexuali specifici sau de înlocuire) vor avea status hormonal similar colegilor lor cis. Totuși, până în prezent, numărul de sportivi trans-gender care au beneficiat de reguli de eligibilitate trans-incluzive este minim, ceea ce înseamnă că temerile referitoare la existența unor avantaje

incorecte nu au nicio bază. Au existat temeri similare și în cazul participării la competiții sportive a sportivilor intersex, chiar și în cazul în care aceștia au participat la competiții conform genului din documentele legale (a se vedea cazul sportivei Caster Semenya) (North, 2019).

În cazul în care prevederile legale ale unei țări sau regulamentele asociațiilor sportive nu permit participarea în competiții a elevilor trans, școlile ar putea încerca să folosească soluții alternative, de exemplu aprobarea participării elevilor trans la antrenamente și meciuri neoficiale.

În plus față de măsurile ce pot fi luate de școli pentru a permite participarea elevilor transgender și intersex la orele de sport și în competițiile sportive, mai pot fi făcute o serie de recomandări care să asigure transformarea orelor de sport și a activităților sportive în spații incluzive pentru elevii LGBTQI+:

Conștientizarea de către toți antrenorii și profesorii de sport care activează în mediul școlar a nevoilor elevilor LGBTQI++ care participă în activități sportive.

Sublinierea faptului că măsurile și comentariile anti-LGBTQI+ sunt inacceptabile, atât din partea elevilor cât și a profesorilor.

Antrenorii și profesorii de sport ar trebui instruiți în sensul renunțării la comentariile homofobe și transfobe, iar elevii ar trebui să știe foarte clar că insultele anti-LGBTQI și alte forme de hărțuire anti-LGBTQI sunt complet inacceptabile atât pe teren, în sala de sport, cât și în vestiare.

Reprezentanții oficiali ai școlilor ar trebui să ia măsuri pentru implicarea activă a familiilor elevilor, cluburilor de fotbal și alte sporturi care desfășoară activități sportive extra-curriculare în sensul implementării unei politici de toleranță zero față de discursul motivat de ură în sport.

11.10 Familiile LGBTQI+

Promovarea unui mediu sigur în școli nu aduce beneficii doar elevilor LGBTQI+, ci și elevilor care provin din familii LGBTQI+. În discuțiile purtate în școală, ar trebui să fie incluse diferite forme de familii, de exemplu cuplurile de același sex, familiile cu părinți trans și intersex, familiile monoparentale sau familiile extinse.

În multe țări, părinții LGBTQI+ întâmpină dificultăți în participarea la viața școlară, din cauza lipsei de recunoaștere legală. De exemplu, este posibil ca în cazul cuplurilor de același sex, doar unul dintre părinți să fie recunoscut în mod legal ca atare, în timp ce părinții transgender pot fi înregistrați incorect în actele copilului. Conducerea școlii ar trebui să ia măsuri active de includere a părinților LGBTQI+ în viața școlară, de ex. În discuții despre copiii lor, activități extra-curriculare etc.

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Susținerea acordată de Comisia Europeană pentru realizarea acestui material nu echivalează cu o aprobare a conținutului, acesta reprezentând doar opiniile autorilor. Comisia Europeană nu acceptă nicio responsabilitate pentru utilizarea informațiilor din conținutul acestui material.

12. Reacțiile la critici negative și preconcepții cu privire la comunitatea LGBTQI+

Deseori, programele, politicile și celelalte inițiative care includ sau menționează în mod explicit aspecte care se referă la orientarea sexuală, identitatea de gen și caracteristicile sexuale atrag critici negative din partea părinților, elevilor sau personalului școlilor. Aceste reacții se bazează de obicei pe informații greșite referitoare la persoanele LGBTQI+ sau din stereotipuri dăunătoare. În funcție de situația socio-politică și de acceptarea persoanelor LGBTQI+ la nivel național, opoziția din partea diferitelor persoane poate reprezenta o adevărată provocare în încercarea de a dezvolta și implementa politici incluzive.

În cele ce urmează, am încercat să prezentăm câteva dintre cele mai des întâlnite idei preconcepute, însoțite de informații și dovezi corecte, pentru a ajuta școlile să reacționeze în cazul în care se întâmpină opoziție. Lista are titlu exemplificativ și se bazează pe experiențele școlilor la nivel internațional. Este posibil ca fiecare țară să se confrunte cu probleme specifice, la care școlile să fie nevoite să reacționeze.

„Dacă permitem să se discute despre aspecte LGBTQI+ și/sau ca elevii să se declare ca fiind LGBTQI+, vom încuraja și restul elevilor să devină LGBTQI+.”

Orientarea sexuală și identitatea de gen sunt identități fundamentale care țin de fiecare persoană și care nu pot fi modificate prin intervenție externă. Este cazul atât al persoanelor LGBTQI+ cât și al persoanelor cisgender heterosexuale. Discuțiile despre aspecte LGBTQI+ sau prezența persoanelor declarate LGBTQI+ nu pot afecta orientarea sexuală sau identitatea de gen a elevilor cisgender heterosexuali. Dar, impunerea unor roluri de gen rigide și descurajarea liberei exprimări a identității poate avea efecte negative asupra sănătății mentale a tinerilor. În rândul tinerilor LGBTQI+, ideea suicidară este alarmant de frecvent prezentă, iar aproape jumătate dintre tineri au luat în calcul varianta de a încerca să se sinucidă (The Trevor Project, 2019).

Discutarea aspectelor care țin de orientarea sexuală și identitatea de gen poate crea un mediu pozitiv, în care elevii LGBTQI+ nu se tem de respingere sau hărțuire în cazul în care se exprimă în mod liber. Un astfel de mediu cultivă și compasiunea și empatia și creează un spațiu în care toți elevii sunt recunoscuți și prețuiți. Atitudinea incluzivă transmite mesajul că a fi LGBTQI+ nu este ceva

rușinos, elevii LGBTQI+ meritând același nivel de protecție și acceptare acordat și colegilor lor cisgender heterosexuali.

„Vreau să evit situația în care copilul meu merge la aceeași toaletă și în același vestiar cu o persoană trans.”

Deși îngrijorările de acest gen pot părea rezonabile, ele se bazează pe stereotipuri și idei preconcepute dăunătoare despre persoanele trans. Dacă elevii nu se simt confortabil să folosească dotările școlii împreună cu elevii trans, școala ar trebui să încerce să discute îngrijorările și ideile preconcepute iar, dacă este cazul, să găsească alternative, de exemplu instalarea de cabine de toaletă individuale sau folosirea băii profesorilor. Totuși, a nu te simți confortabil și a nu te simți în siguranță sunt două lucruri diferite; simpla prezență a elevilor transgender nu reprezintă nicio amenințare la adresa celorlalți elevi și reclamarea stărilor de disconfort nu ar trebui să aibă ca efect impunerea folosirii altor facilități ale școlii de către elevii transgender.

„Dacă elevilor transgender le va fi permis să meargă la ce toaletă doresc, băieții vor pretinde că sunt trans pentru a intra în băile fetelor.”

Școlile sunt responsabile de siguranța elevilor. Aceasta înseamnă și rezolvarea cazurilor de hărțuire de orice fel, inclusiv hărțuire sexuală. Încercările elevilor cisgender heterosexuali de a accesa facilitățile destinate genului opus vor fi rezolvate în mod corespunzător de către personalul școlii; totuși, incidente de acest fel nu au nicio legătură cu politicile care au ca scop protejarea elevilor transgender. Școlile trebuie să ia atitudine fermă împotriva tuturor tipurilor de hărțuire și comportament inadecvat.

Este important de reținut faptul că identitatea de gen reprezintă o caracteristică fundamentală a identității umane, iar elevii transgender se confruntă cu niveluri din ce în ce mai crescute de violență, discriminare și respingere din cauza faptului că își exprimă în mod liber identitatea; elevii cisgender nu ar avea de ce să-și declare identitatea ca transgender doar pentru a accesa toaletele destinate sexului opus.

„Copiii sunt prea mici pentru a discuta despre lucruri de genul acesta.”

Criticile care se referă la faptul că aspectele LGBTQI+ nu ar trebui discutate cu minorii se bazează pe sexualizarea excesivă a persoanelor LGBTQI+. Persoanele LGBTQI+ nu sunt „inadecvate”, ci reprezintă doar o parte din varietatea de expresie a personalității umane. Discuțiile referitoare la drepturile omului, bullying, relațiile de iubire și formarea unei familii, stereotipuri de gen și așteptări personale pot include și aspecte LGBTQI+. Discuțiile despre sexualitate și relații (de ex. în contextul orelor de educație sexuală) sunt importante atât pentru elevii LGBTQI+ cât și pentru elevii cisgender heterosexuali, care pot fi ajutați să se înțeleagă mai bine și să stabilească relații de calitate mai bună, mai ales la maturitate. Desigur, ca și în cazul altor situații, școala este cea care are responsabilitatea de a se asigura că discuțiile referitoare la orientarea sexuală, identitatea de gen și caracteristicile sexuale se poartă într-un mod adecvat vârstei elevilor.

„Copilul meu este crescut în spiritul valorilor religioase, iar apartenența LGBTQI+ este contrară acestor valori.”

Fiecare elev are dreptul de a avea propriile convingeri și valori personale, inclusiv valori de natură religioasă. Faptul că școala implementează o politică de promovare a diversității care face referire și la persoanele LGBTQI+ nu reprezintă o amenințare la adresa convingerilor personale ale altor elevi, ci o modalitate de a asigura respect și siguranță pentru toți elevii, care trebuie încurajați să participe la toate activitățile școlare în mod egal. În multe țări, discriminarea și violența motivată de orientarea sexuală, identitatea de gen sau caracteristicile sexuale ale persoanei sunt interzise. În țările în care se aplică astfel de legi, școlile trebuie să le respecte; totuși, chiar și în cazul în care persoanele LGBTQI+ nu sunt protejate în mod specific de anumite legi naționale, școlile pot lua inițiativa transformării mediului școlar într-un mediu sigur pentru toți elevii.

Referințe

American Psychological Association. (2012). Guidelines for Psychological Practice With Lesbian, Gay, and Bisexual Clients. Extras din: <https://www.apa.org/pubs/journals/features/amp-a0024659.pdf>

American Psychological Association. (2015). Guidelines for Psychological Practice With Transgender and Gender Nonconforming People. Extras din: [apa.org/practice/guidelines/transgender.pdf](https://www.apa.org/practice/guidelines/transgender.pdf)

Biegel S., Kuehl Sh. (2010). Safe at School: Addressing the School Environment and LGBT Safety through Policy and Legislation. [Policy Brief]. Extras din: https://www.researchgate.net/publication/234558136_Safe_at_School_Addressing_the_School_Environment_and_LGBT_Safety_through_Policy_and_Legislation

California Schools Board Association. (2014). Providing a Safe, Nondiscriminatory School Environment for Transgender and Gender-Nonconforming Students. [Policy Brief]. Gender Spectrum. Extras din: https://www.csba.org/GovernanceAndPolicyResources/DistrictPolicyServices/~/_media/CSBA/Files/GovernanceResources/PolicyNews_Briefs/Transgender/201402_PBNonDiscriminationGender.ashx

Costache, I., (2016). Un liceu sigur pentru toți: Percepții și atitudini față de persoanele LGBT în mediul educațional românesc, ACCEPT Association. Extras din: <https://www.acceptromania.ro/blog/2016/03/01/tinerii-lgbt-victime-ale-violentei-si-hartuirii-la-liceu/>

Costache, I., (2020). CHOICE national report: Romania,” ACCEPT Association. Extras din: http://www.acceptromania.ro/wp-content/uploads/2021/03/CHOICE_National-Report_Romania-EN-and-RO.pdf

Council of Europe (June 24, 2013). Guidelines to promote and protect the enjoyment of all human rights by lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex (LGBTQI+) persons. Extras din: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/137584.pdf

Council of Europe. (March 31, 2010). The Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Committee of Ministers to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity. Extras din: <https://www.coe.int/en/web/sogi/rec-2010-5>

Council of Europe. (October 30, 1997). Recommendation No. R (97) 20. Extras din: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-no-r-97-20-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-hate-speech-?_101_INSTANCE_aDXmrol0vvsU_viewMode=view

Dankmeijer, P. (2011). GALE Toolkit Working with Schools 1.0. Tools for school consultants, principals, teachers, students and parents to integrate adequate attention of lesbian, gay, bisexual and transgender topics in curricula and school policies. Amsterdam: GALE-The Global Alliance for LGBT Education. Extras din: <https://www.gale.info/doc/gale-products/GALE-Toolkit-Schools-2011-EN.pdf>

Dragoeva, L., Naidenov, P., Gabrovska, N. (2020). Attitudes towards the LGBTI Students in the Bulgarian Schools. Bilitis/Single Step. Extras din: <https://bilitis.org/portfolio/naglasii-kam-lgbti-uchenitsite-v-balgaria/>

European Commission. (December, 2015). List of Actions by the Commission to Advance LGBTI Equality, 2015-2019. Extras din: <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental->

rights/combating-discrimination/lesbian-gay-bi-trans-and-intersex-equality/lgbtiq-equality-strategy-2020-2025/list-actions-advance-lgbti-equality-2015-2019_en

European Parliament. (February 4, 2014). Resolution on the EU Roadmap against homophobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity (2013/2183(INI)). Extras din: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2014-0062_EN.html?redirect

European Parliament. (February 14, 2019). Resolution on the future of the LGBTI List of Actions (2019-2024) (2019/2573(RSP)). Extras din: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0129_EN.html

European Union. (October 26, 2012). Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2012/C 326/02. Extras din: www.refworld.org/docid/3ae6b3b70.html

IGLYO, OBESSU (2014). Guidelines for Inclusive Education: Sexual Orientation, Gender Identity and Gender Expression, Extras din: https://www.obessu.org/site/assets/files/2103/guidelines_for_inclusion_education.pdf

IGLYO, OII-Europe, EPA. (2018). Supporting your intersex child. Extras din: <https://www.iglyo.com/wp-content/uploads/2018/10/Supporting-Your-Intersex-Child.pdf>

Iliopoulou, C., Nikolakakis, N., Diakoumakou, F., Grammenidis, K. (2020). First Greek National School Climate Survey - Results Report: The Experiences of LGBTQ Youth in Greek Secondary Education. Athens: Colour Youth. Extras din: <https://www.colouryouth.gr/wp-content/uploads/2020/03/First-Greek-National-School-Climate-Survey-Colour-Youth.pdf>

Ireland Department of Education. (2013). Anti-Bullying Procedures in Schools. Extras din: <https://www.education.ie/en/Schools-Colleges/Information/Bullying/Anti-Bullying-Procedures-in-Schools.html>

Legea nr. 221/2019 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011, Extras din: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/219895>

LGL (2019). Safe and Inclusive School Environment for Every Student [Brochure]. Extras din: <https://www.lgl.it/en/files/Safe-and-Inclusive-School-Environment-for-Every-Student.-Brochure.pdf>

Mac an Ghail, M. (1991) Schooling, Sexuality and Male Power: towards an emancipatory curriculum, *Gender and Education*, 3:3, 291-309, DOI:10.1080/0954025910030306

North, A. (2019, May 3). "I am a woman and I am fast": what Caster Semenya's story says about gender and race in sports. Extras din: <https://www.vox.com/identities/2019/5/3/18526723/caster-semenya-800-gender-race-intersex-athletes>

Orr, A. Baum, J. (2015). Schools in Transition: A Guide for Supporting Transgender Students in K-12 Schools. Extras din: <https://www.genderspectrum.org/staging/wp-content/uploads/2015/08/Schools-in-Transition-2015.pdf>

Pan American Health Organization. (2012). "Cures" for an illness that does not exist. Purported therapies aimed at changing sexual orientation lack medical justification and are ethically unacceptable. Extras din: <https://www.paho.org/hq/dmdocuments/2012/Conversion-Therapies-EN.pdf>

PARADISO. (2019). Basic Guidelines for providing healthcare services to LGBTQI people. Extras din: <https://paradiso.gr/wp-content/uploads/2019/04/paradiso-booklets-english-1.pdf>

PDST - Professional Development Service for Teachers. (n.d). Positive School Culture and Climate. Extras din: <https://pdst.ie/positive-school-culture-and-climate>

Percelay, R. (2015). 17 School districts debunk right-wing lies about protections for transgender students. Extras din <http://mediamatters.org/research/2015/06/03/17-school-districts-debunk-right-wing-lies-abou/203867>

Pisankaneva, M., Atanasova, B. (April, 2020). CHOICE National Report Bulgaria. Bilitis Extras din: <https://bilitis.org/en/portfolio/the-needs-of-students-parents-and-school-professionals-related-to-improving-measures-to-prevent-and-combat-violence-in-bulgarian-schools/>

Rainbow School (Πολύχρωμο Σχολείο), (2017). Guidelines for managing practical issues arising in school life. (Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση πρακτικών ζητημάτων που προκύπτουν στη Σχολική Ζωή). Extras din: <https://rainbowschool.gr/wp-content/uploads/2019/01/Κατευθυντήριες-Γραμμές-Πολύχρωμο-Σχολείο-2017.pdf>

The Trevor Project. (2019). National Survey on LGBTQ Youth Mental Health. Extras din: <https://www.thetrevorproject.org/wp-content/uploads/2019/06/The-Trevor-Project-National-Survey-Results-2019.pdf>

Tippett, N., Houston, C., Smith, P. (2010). Prevention and response to identity-based bullying among local authorities in England, Scotland and Wales. Unit for School and Family Studies, Goldsmiths, University of London. Equality and Human Rights Commission. Extras din: http://www.nottsrh.webeden.co.uk/download/i/mark_dl/u/4007995533/4541757319/EHRC%20Prevention%20and%20response%20to%20identity-based%20bullying.pdf

ANEXE

ANEXA 1: Model Politică anti-bullying

În conformitate cu cerințele legislației naționale privind combaterea discriminării (Citați denumirea și anul legii privind combaterea discriminării care se aplică la nivel național), conducerea Școlii (denumire) adoptă această Politică anti-bullying, ca parte a codului de conduită aplicabil. Această Politică respectă întocmai prevederile legislației naționale anti-bullying (Citați legea sau reglementarea specifică aplicată la nivel național, dacă există).

Conducerea Școlii recunoaște gravitatea actelor de bullying și impactul negativ pe care acestea îl pot avea asupra elevilor și se angajează pe deplin în respectarea principiilor de mai jos, care reprezintă exemple de bune practici în prevenirea și combaterea bullying-ului:

- O cultură și un climat școlar pozitiv, care promovează diferențele și diversitatea și se bazează pe incluziune, încurajează elevii să raporteze și să discute actele de bullying, într-un mediu în care elevii să nu se simtă amenințați și promovează relațiile bazate pe respect în întreaga comunitate școlară;
- Asumarea de către școală a unui rol de lider în implementarea acestei politici;
- Aplicarea unei abordări consecvente la nivelul întregii școli;
- Asigurarea înțelegerii la nivelul școlii a definiției bullying-ului și a impactului acestuia;
- Implementarea unor strategii de educare și prevenire (inclusiv a unor măsuri de conștientizare) care generează empatie și respect în rândul elevilor și care se referă în mod explicit la aspecte precum cyber-bullying și bullying-ul motivat de identitatea de gen, în special pe considerente homofobe și transfobe.
- Supravegherea și monitorizarea elevilor;

- Susținerea angajaților școlii;
- Înregistrarea, investigarea și monitorizarea actelor de bullying (incluzând folosirea de strategii de intervenție consacrate); și
- Evaluarea continuă a eficacității politicii anti-bullying.

Definiția bullying-ului adoptată de școală (Se pot folosi definițiile acceptate la nivel național; totuși, este necesară atenție sporită pentru includerea bullying-ului motivat de identitatea persoanei agresate, care este de mult ori omis din definiție în țările participante la proiect).

Bullying-ul reprezintă un tip de comportament negativ verbal, psihologic sau fizic manifestat de o persoană sau de un grup de persoane în relația cu o altă persoană (sau grup de persoane) care se repetă în timp. Definiția bullying-ului include următoarele tipuri de acte de bullying:

- excluderea voită, răspândirea de zvonuri rău-voitoare și alte forme de bullying relațional,
- cyber-bullying,
- bullying-ul motivat de identitatea persoanei agresate, spre exemplu bullying-ul homofob, rasist, bullying-ul împotriva persoanelor rome/musulmane sau bullying-ul împotriva persoanelor cu dizabilități, în special a persoanelor cu nevoi de învățare speciale.

Incidentele izolate manifestate prin comportamente negative, mesaje ofensatoare și alte comportamente similare nu se încadrează în definiția bullying-ului și vor fi rezolvate în mod corespunzător, conform codului de conduită aplicat de școală.

Cu toate acestea, în contextul acestei Politici, postarea de mesaje, imagini sau declarații publice ofensatoare pe site-uri de socializare sau pe alte platforme publice într-un mod în care acestea să poată fi vizualizate și/sau reproduse în mod repetat de alte persoane reprezintă un act de bullying.

Comportamentele negative care nu se încadrează în definiția bullying-ului vor fi rezolvate conform codului de conduită aplicat de școală.

Se pot include informații suplimentare referitoare la diferite tipuri de bullying, dacă este cazul.

Organismul (comisia) care se ocupă de investigarea și rezolvarea cazurilor de bullying: (descrierea organismului care se ocupă de actele de bullying, structura și componența acestuia).

Strategiile de educare și prevenire (inclusiv strategiile referitoare la cyber-bullying și la bullying-ul motivat de identitatea persoanei agresate, în special bullying-ul motivat de homofobie și transfobie) implementate de școală vor fi după cum urmează: (Indicați și descrieți pe scurt strategiile de prevenire și combatere a tipurilor de bullying anterior menționate, inclusiv strategiile de conștientizarea bullying-ului, susținere a victimelor și cooperare cu agresorii)

Procedurile implementate de școală pentru înregistrarea, investigarea și monitorizarea actelor de bullying și strategiile de intervenție consacrate utilizate pentru combaterea actelor de bullying sunt descrise în cele ce urmează (descrierea procedurii anti-bullying aplicată de școală):

Programul școlii de susținere a elevilor victime ale actelor de bullying (descrierea pe scurt a programului/structurii de susținere a victimelor din cadrul școlii):

Supravegherea și monitorizarea elevilor

Conducerea Școlii confirmă că există politici adecvate de supraveghere și monitorizare pentru prevenirea și combaterea actelor de bullying și pentru facilitarea intervenției rapide, atunci când este cazul.

Prevenirea hărțuirii

Conducerea Școlii confirmă că, în conformitate cu legislația națională de promovare a egalității, școala va lua toate măsurile rezonabile necesare pentru a preveni hărțuirea sexuală a elevilor și angajaților școlii, pe oricare dintre următoarele zece motive, respectiv: identitate de gen, stare civilă, status familial, orientare sexuală, caracteristici sexuale, convingeri politice sau religioase, vârstă, dizabilitate, rasă și etnie sau origine etnică.

Această politică a fost adoptată de conducerea Școlii la data de [dată].

Această Politică a fost pusă la dispoziția personalului școlii, a fost publicată pe site-ul școlii (sau este accesibilă părinților și elevilor, la cerere, în cazul în care școala nu are site) și prezentată Comitetului de părinți (dacă acesta există).

Conținutul Politicii și implementarea acesteia vor fi revizuite de conducerea școlii o dată pe an. Notificarea referitoare la revizuirea Politicii va fi pusă la dispoziția personalului școlii, a fost publicată pe site-ul școlii (sau este accesibilă părinților și elevilor, la cerere, în cazul în care școala nu are site) și prezentată Comitetului de părinți (dacă acesta există).

Semnătură: _____ Semnătură: _____

(Președintele Consiliului de Conducere) (Director)

Data: _____ Data: _____

Data următoarei revizuirii: _____

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

Susținerea acordată de Comisia Europeană pentru realizarea acestui material nu echivalează cu o aprobare a conținutului, acesta reprezentând doar opiniile autorilor. Comisia Europeană nu acceptă nicio responsabilitate pentru utilizarea informațiilor din conținutul acestui material.

ANEXA 2: Model de formular pentru înregistrarea incidentelor de bullying

1. Numele elevului care a fost victima incidentului de bullying și clasa

Nume _____ Clasă _____

2. Numele și clasa elevilor implicați în incidentul de bullying

3. Sursa informației / reclamației

(bifați caseta/casetele
corespunzătoare)*

4. Locul incidentului (bifați
casetă/casetele corespunzătoare)*

Elevul victimă a incidentului de bullying	
Alt elev	
Părinte	
Profesor	

Curtea școlii	
Clasă	
Coridor	
Toalete	

Persoane întâlnite în drumul către/dinspre școală		Autobuzul școlii	
		Altul	

5. Numele persoanei care a reclamat incidentul de bullying

6. Tipul de act de bullying (bifați caseta/casetele corespunzătoare)

Agresiune fizică		Cyber-bullying	
Daune materiale		Amenințări	
Izolare/excludere		Zvonuri rău-intenționate	
Batjocură/folosire intenționată a unui alt gen		Furt	
Amenințări		Hărțuire sexuală și/sau abuz	
Altul (precizați)			

7. În cazul incidentelor considerate bullying motivat de identitatea persoanei agresate, indicați categoria adecvată:

Homofobie/ Transfobie	Dizabilitate/nevoi educaționale speciale	Rasism (culoarea pielii)	Anti-romi (minorități etnice)	Altă categorie (precizați)

8. Scurtă descriere a incidentului de bullying și a impactului acestuia

9. Detalierea măsurilor luate

Semnătură _____(Profesor) Data _____

Data informării Directorului/Directorului adjunct _____

* **Notă:** Categoriile indicate în tabelele 3, 4 & 6 reprezintă recomandări și pot fi completate sau modificate pentru a corespunde circumstanțelor specifice.

ANEXA 3: Lista de verificare pentru revizuirea anuală a conținutului Politicii anti-bullying și a implementării acesteia

Conducerea școlii va efectua o revizuire anuală a conținutului politicii anti-bullying și a implementării acesteia. În acest scop se poate folosi lista de verificare de mai jos. Lista de verificare prezentată este concepută ca instrument ajutător și nu este exhaustivă. Este necesară verificarea și revizuirea tuturor elementelor ce țin de implementarea politicii anti-bullying în școală, atât din punct de vedere cantitativ cât și calitativ.

Lista de verificare de mai jos poate fi completată de consiliul de conducere al școlii sau de director, conform celor stabilite în legislația națională.

Întrebări cu răspuns Da / Nu

- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii a adoptat o politică anti-bullying formală care respectă întocmai cerințele strategiei naționale anti-bullying (în cazul în care această strategie există)?
- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii a publicat politica anti-bullying pe site-ul școlii și a prezentat politica și comitetului de părinți?
- Politica anti-bullying a fost pusă și la dispoziția angajaților școlii (inclusiv noilor angajați)?
- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii e de părere că angajații școlii cunosc suficient de bine politica și procedurile anti-bullying pentru a le permite aplicarea prevederilor acestora în activitatea de zi cu zi?
- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii a luat măsuri pentru comunicarea politicii anti-bullying tuturor elevilor?
- Politica descrie în detaliu strategiile de prevenire și educare aplicate de școală?
- Strategiile de prevenire și educare au fost implementate în întregime?

- A fost analizată eficacitatea strategiilor de prevenire și educare care au fost implementate?
- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii este de părere că toți profesorii înregistrează și abordează incidentele de bullying în conformitate cu prevederile politicii?
- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii primește raportări periodice din partea comitetului de prevenire și combatere a bullying-ului?
- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii a luat în discuție eficacitatea modului de rezolvare a incidentelor de bullying reclamate, inclusiv a incidentelor rezolvate imediat, fără a mai fi înaintate spre rezolvare comitetului de prevenire și combatere a bullying-ului?
- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii a primit reclamații din partea părinților referitor la modul de rezolvare a incidentelor de bullying?
- Există părinți care și-au retras copiii de la școală din cauza nemulțumirilor legate de modul de rezolvare de către școală a incidentelor de bullying?
- A existat vreun caz de investigare de către un organism extern (local sau național) a modului în care școala abordează incidentele de bullying?
- Datele aferente cazurilor de bullying raportate (prin intermediul formularului) au fost analizate pentru identificarea de probleme, tendințe sau comportamente repetate de bullying?
- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii a identificat aspecte legate de conținutul sau implementarea politicii anti-bullying care necesită îmbunătățire?
- Consiliul de conducere al școlii/Directorul școlii a pus în aplicare un plan de acțiune pentru îmbunătățirea conținutului /implementării politicii anti-bullying?

Semnătură _____

Data _____

Președinte Consiliul de conducere

Semnătură _____

Data _____

Director

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Sușinerea acordată de Comisia Europeană pentru realizarea acestui material nu echivalează cu o aprobare a conținutului, acesta reprezentând doar opiniile autorilor. Comisia Europeană nu acceptă nicio responsabilitate pentru utilizarea informațiilor din conținutul acestui material.

ANEXA 4: GLOSAR

14.1 Concepte de bază

Orientare sexuală: Atracția emoțională și/sau sexuală față de alte persoane.

Identitatea de gen: Auto-percepția și conștiința intrinsecă a unei persoane referitor la genul pe care îl are sau la lipsa acestuia. În acest caz, termenul „gen” se referă la toate rolurile, comportamentele, normele și caracteristicile pe care fiecare societate, cultură și/sau categorie socială le consideră ca fiind într-o anumită perioadă istorică „tipice” bărbaților sau femeilor (conform paradigmei binarității de gen). Genul ales poate coincide cu genul atribuit la naștere sau nu.

Expresie de gen: Modul în care o persoană își exprimă comportamentele și caracteristicile de gen (masculinitatea, feminitatea sau altele) față de alte persoane. Caracteristici precum coafura, îmbrăcămintea, modul de a vorbi/de a se mișca al unei persoane pot reprezenta expresii de gen. Societatea actuală impune expresii de gen care coincid cu identitatea de gen, respectiv așteptarea este ca bărbații să aibă o expresie de gen masculină, iar femeile, una feminină. Astfel, persoanele care nu se conformează acestui model simplist sunt tratate de societate cu ură.

Caracteristici sexuale: Caracteristicile sexuale includ caracteristicile primare (de exemplu, organele reproducătoare interne și externe, cromozomi și hormoni) și caracteristicile secundare (de exemplu, masa musculară, pilozitatea corporală, dezvoltarea sânilor) și alte caracteristici.

14.2 Acronimul LGBTQI+

Lesbiană: Persoană care se identifică de gen feminin și manifestă atracție emoțională, romantică și/sau sexuală față de persoane de același gen.

Gay: Persoană care se identifică de gen masculin și manifestă atracție emoțională, romantică și/sau sexuală față de persoane de același gen. În Grecia, termenul gay este folosit mai ales de bărbați, dar există și femei care se identifică gay sau femeie gay.

Bisexuală: Persoană care manifestă atracție romantică și/sau sexuală față de persoane care aparțin la două sau mai multe genuri. Este un termen general, folosit de obicei pentru a descrie diverse forme de polisexualitate.

Transgender: Persoană al cărei gen nu corespunde genului atribuit la naștere. Persoanele trans își pot identifica genul conform paradigmei binarității de gen (bărbat trans sau femeie trans) sau în afara acesteia (persoană trans non-binară).

Queer: Queer este un termen complex, cu multiple interpretări. În trecut, termenul era folosit cu conotație negativă pentru persoanele gay, dar în anii '80 a început să fie folosit de activiști și academicieni cu conotație pozitivă, pentru a reclama normele sociale referitoare la sexualitate, orientare sexuală, identitate de gen și/sau alte forme de normativitate. În prezent, termenul este folosit de persoanele care nu acceptă conceptele tradiționale de gen și sexualitate și nu se identifică cu niciunul din termenii din acronimul LGBTQI++, dar reprezintă și un termen general pentru toate persoanele LGBTQI++. Termenul se identifică și cu anumite părți din Teoria Queer.

Intersex: Persoanele intersex prezintă din naștere caracteristici sexuale care nu aparțin strict categoriilor bărbat-femeie sau care aparțin ambelor categorii în același timp. Este un termen general care se referă la varietatea de caracteristici sexuale prezentă în cadrul speciei umane. Persoanele intersex pot avea diferite orientări sexuale, identități de gen și expresii de gen.

(+): Simbolul + este folosit pentru a include toate celelalte identități de gen și/sau orientări sexuale în cadrul comunității, de ex. asexual, non-binar, pansexual etc.

14.3 Alți termeni

Neconform din punct de vedere al genului: Persoane a căror identitate de gen și/sau expresie de gen nu corespunde perfect genului atribuit la naștere.

Straight/Heterosexual: Persoană care manifestă atracție emoțională, romantică și/sau sexuală față de persoane de gen „opus”. Termenul se bazează pe paradigma binarității de gen, motiv pentru care se folosește și prefixul „hetero-”.

Cisgender: Persoană al cărei gen corespunde genului atribuit la naștere. Termenul este folosit ca fiind opusul termenului „trans”.

promoting sCHOOl environments
InClusivE of diversity based on SOGI

Coordonator de Proiect: KMOP

Adresă

E-mail

Website

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union